

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра пожежної профілактики в населених пунктах

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАГЛЯДОВО- ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Текст лекцій

**Організація державного нагляду у сфері пожежної безпеки.
Форми та методи пожежно-профілактичної роботи**

Для здобувачів вищої освіти,
які навчаються на першому (бакалаврському) рівні на 3-му курсі

Харків 2018

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

Кафедра пожежної профілактики в населених пунктах

ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАГЛЯДОВО- ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Текст лекцій

**Організація державного нагляду у сфері пожежної безпеки.
Форми та методи пожежно-профілактичної роботи**

Для здобувачів вищої освіти,
які навчаються на першому (бакалаврському) рівні на 3-му курсі

Харків 2018

Рекомендовано до друку кафедрою
пожежної профілактики в населених
пунктах НУЦЗ України
(протокол від 19.12.2018 № 3)

Укладачі: О.В. Пирогов, І.А. Чуб

Рецензент: **А.В. Єременко**, начальник Київського РВ м. Харкова
Головного управління ДСНС України у Харківській
області;
кандидат технічних наук, доцент **В.В. Олійник**,
заступник начальника кафедри пожежної і техногенної
безпеки об'єктів та технологій факультету пожежної
безпеки.

Правові основи та організація наглядово-
профілактичної діяльності: текст лекцій / Укладачі:
О.В. Пирогов, І.А. Чуб – НУЦЗУ, 2018. – 124 с.

Текст лекцій містить матеріал стосовно організації та здійснення державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки, основних форм, методів роботи та напрямків діяльності органів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, спрямованих на забезпечення пожежної безпеки об'єктів та населених пунктів.

До кожної теми наведені питання для самостійної підготовки, список літератури для самостійного засвоєння матеріалу, підготовки рефератів та обговорень.

Текст лекцій призначений для курсантів, слухачів та студентів Національного університету цивільного захисту України.

Відповідальний за випуск – Пирогов О.В.

ВСТУП

«Правові основи та організація наглядово-профілактичної діяльності» є дисципліною фахового спрямування, яка формує світоглядний і методологічний апарат, необхідний для вивчення спеціальних дисциплін. Дисципліна «Правові основи та організація наглядово-профілактичної діяльності» є частиною циклу професійно-практичних дисциплін, що несуть основне навантаження в процесі професійного становлення курсантів, студентів та слухачів.

В основу дисципліни покладено вивчення основних форм, методів роботи та напрямків діяльності органів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, спрямованих на забезпечення пожежної безпеки об'єктів та населених пунктів.

Метою вивчення дисципліни є придбання курсантами, студентами та слухачами теоретичних знань та практичних навичок стосовно форм і методів організації роботи органів державного нагляду (контролю) щодо забезпечення пожежної безпеки об'єктів народного господарства та населених пунктів, а також організації діяльності апаратів та підрозділів ДСНС України щодо попередження пожеж в містах, населених пунктах та на об'єктах.

Після вивчення даного матеріалу курсант, студент або слухач повинен:

Знати: законодавчі акти, вимоги наказів та інших документів, які регламентують діяльність органів державного нагляду; основні напрямки діяльності органів державного нагляду, порядок організації профілактичної роботи в містах, населених пунктах та на об'єктах, що охороняються органами та підрозділами ДСНС України; організацію та проведення спеціального навчання робітників та службовців правилам пожежної безпеки

Вміти: правильно організувати профілактичну діяльність в підрозділах, які охороняють об'єкти на договірних засадах, відрізняти потенційно небезпечний об'єкт від об'єкту підвищеної небезпеки, проводити перевірки протипожежного стану об'єктів різних форм власності та видів діяльності; вести службову до-

кументацію, правильно оформлювати документи за результатами перевірок об'єктів.

Крім того, курсанти, студенти або слухачі будуть мати уявлення про форми та методи роботи органів державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки, проблемні питання щодо здійснення наглядово-профілактичної діяльності, а також про функції та методи роботи інших наглядових органів.

ЛЕКЦІЯ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОТИПОЖЕЖНОГО ЗАХИСТУ В УКРАЇНІ

План:

1. Поняття пожежної профілактики, мета та задачі.
2. Регулювання державою питань забезпечення пожежної безпеки.
3. Основні засади забезпечення пожежної безпеки.
4. Суб'єкти забезпечення пожежної безпеки. Їх права, обов'язки, компетенція в галузі пожежної безпеки.
5. Способи забезпечення пожежної безпеки об'єктів.
 - 5.1. Система запобігання пожежі.
 - 5.2. Система протипожежного захисту.
 - 5.3. Організаційно-технічні заходи.

Боротьба з пожежами в Україні являє собою багатогранну, складну систему державних заходів, спрямованих на захист прав та інтересів осіб та суспільства від пожеж.

Просліджується загальна закономірність: чим швидше розвивається суспільство, наука і техніка, чим динамічніші темпи приросту промисловості, тим актуальнішою постає проблема пожеж і забезпечення пожежної безпеки. Пожежа це не тільки фізичне чи хімічне явище, а передусім це – соціальне явище, яке зачіпає не тільки біологічні, а і політичні, економічні, екологічні та інші аспекти суспільного життя людей. Тому сучасна держава, що намагається стати цивілізованою та демократичною, надає собі повноваженнями по забезпеченню громадської безпеки

своїх громадян від небезпеки пожежі і саме це обумовлює державну політику в цій справі.

Пожежа набирає політичного, соціального, економічного чи екологічного відтінку залежно від причин, умов зростання вогню до масштабів пожежі, а також у зв'язку з виникаючими наслідками пожежі. Шкідливі наслідки, які мають місце під час і після дії вогню, характеризують процес горіння як пожежу.

Вогонь стає джерелом підвищеної небезпеки в разі виходу з під контролю характерних йому властивостей внаслідок чого вогонь створює в процесі поводження з ним небезпеку для навколишнього середовища.

Вогонь виступає носієм енергії (фізичної, теплової), через що, в процесі його використання (виробниче, побутове споживання) виникає об'єктивна можливість випадкового спричинення шкоди навколишньому середовищу.

Якщо розглядати вогонь в юридичному аспекті, то неконтрольований вогонь являючись джерелом небезпеки стихійної сили, створює небезпеку інтересам та правам, які охороняються нормами права. Об'єктом охорони від небезпеки вогняної стихії в праві є життя, здоров'я, власність і т.п. - соціальний (громадський) добробут.

Розглядати вогонь можна ще й в кримінальному аспекті, як джерело загальної небезпеки, при навмисному використанні його як засобу скоєння злочину, тобто підпалу. Таким чином, з точки зору кримінального аспекту пожежа може бути наслідком злочину.

Таким чином, пожежа характеризується не тільки процесом горіння, але й наслідками, які наступають під час горіння та після його припинення. Сукупність цих характеристик і створює поняття пожежі.

Виходячи з важливості цієї соціальної дійсності формувалась (і продовжує) система забезпечення пожежної безпеки.

1.1 Поняття пожежної профілактики, мета та задачі

Сучасний стан економічних взаємовідносин, зміни, які відбуваються в процесі розбудови держави, вимагають відповідного рівня підтримання пожежного захисту міст, населених пунк-

тів, об'єктів господарювання, колективної та приватної власності громадян. Тому одним з найважливіших напрямків подальшого розвитку протипожежного захисту в державі є підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів держави від яких залежить підтримання належного рівня пожежної безпеки. Основні резерви необхідно передусім вишукувати в покращенні організації пожежно-профілактичної роботи, так як заходи попереджувального характеру значно дешевше обходяться державі, власникам, громадянам, ніж заходи ліквідації до того ж людське життя взагалі не має оціночної вартості.

Щоб знаходити ефективні шляхи покращення організації пожежно-профілактичної роботи необхідно чітко усвідомлювати, що входить в поняття "**пожежної профілактики**" і хто, як і яким чином повинен займатись нею.

Пожежна профілактика (від. грецького prophylaktikos, запобігливий) – це система державних і громадських заходів, яку проводять з метою попередження пожеж, обмеження їх розповсюдження, створення умов для евакуації людей з палаючих будинків і успішного їх гасіння.

У відповідності з Державним стандартом :

Пожежна профілактика – комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на: забезпечення безпеки людей, запобігання пожежі, обмеження її розповсюдження, а також створення умов для успішного гасіння пожежі.

Метою пожежної профілактики являється приведення об'єктів (в широкому розумінні цього визначення) в пожежобезпечний стан (тобто зменшенні вірогідності виникнення пожежі та впливу небезпечних факторів пожежі).

Виходячи з визначень основних понять та мети пожежної профілактики витікають основні її задачі:

Задачі пожежної профілактики полягають в створенні умов для:

1. Попередження виникнення пожеж.
2. Обмеження розповсюдження пожеж.
3. Успішної евакуації людей, тварин і матеріальних цінностей.
4. Успішного гасіння пожеж.

1.2 Регулювання державою питань забезпечення пожежної безпеки

Державне управління в галузі пожежної безпеки проявляється в тому, що для вирішення важливих питань протипожежного захисту об'єктів, населених пунктів видаються або приймаються цілий ряд нормативно-правових актів: закони, укази, постанови, розпорядження та вказівки органам місцевої виконавчої влади та іншим структурним підрозділам державного управління і які є обов'язковими для виконання.

Підвищення ефективності державного управління у сфері пожежної безпеки залежить від чіткого нормативного визначення повноважень суб'єктів, які його здійснюють.

Керівна роль держави в галузі пожежної безпеки полягає в тому, що держава, або уповноважені нею органи:

- проводять єдину політику в галузі пожежної безпеки;
- визначають напрямки розвитку науки і техніки, координують державні, міжрегіональні заходи і наукові дослідження у галузі пожежної безпеки, керують відповідними науково-дослідними установами;
- розроблюють та затверджують державні стандарти, норми і правила пожежної безпеки;
- встановлюють єдину систему обліку пожеж;
- організують навчання спеціалістів у галузі пожежної безпеки, керують пожежно-технічними навчальними закладами;
- проводять оперативне управління силами і технічними засобами при ліквідації великих пожеж;
- координують роботу по створенню і випуску пожежної техніки та засобів протипожежного захисту, встановлюють державне замовлення на їх випуск і постачання;
- проводять співробітництво з органами пожежної безпеки інших держав.

Інші питання у галузі пожежної безпеки Кодексом відведено до компетенції місцевих (територіальних) органів державної влади, що виражається в розробці та впровадженні у відповідних галузях і регіонах організаційних і науково-технічних заходів по запобіганню пожежам та їх гасінню, забезпеченням пожежної безпеки населених пунктів і об'єктів.

Державне управління в галузі пожежної безпеки опирається, передусім, на:

1. Кодекс цивільного захисту України.
2. ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования.
3. ДСТУ 2272:2006 ССБП. Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять.

1.3 Основні засади забезпечення пожежної безпеки

Забезпечення пожежної безпеки об'єкта досить складне і багатоаспектне завдання, тому до його вирішення необхідно підходити комплексно.

Організаційні засади забезпечення пожежної безпеки в нашій державі, з недавнього часу, регулюються КОДЕКСОМ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ, який був прийнятий 02 жовтня 2012 року № 5403-VI (розділ 5, глава 13 «Забезпечення пожежної безпеки»).

Забезпечення пожежної безпеки на території України, регулювання відносин у цій сфері органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суб'єктів господарювання і громадян здійснюються відповідно до цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів.

Під пожежною безпекою об'єкта розуміють такий його стан, за якого з регламентованою імовірністю виключається можливість виникнення і розвитку пожежі та впливу на людей небезпечних чинників пожежі, а також забезпечується захист матеріальних цінностей.

Основним нормативним актом в галузі стандартизації, що встановлює вимоги пожежної безпеки, є «ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования».

Відповідно до стандарту введено загальне поняття **Системи пожежної безпеки**, яка являє собою комплекс заходів та засобів щодо забезпечення пожежної безпеки об'єкта, складається із відповідних систем, кожна з яких підрозділяється на підсистеми, а ті, в свою чергу, на підсистеми нижчого рівня.

Системи пожежної безпеки мають запобігти виникненню пожежі і впливу на людей небезпечних факторів пожежі на необхідному рівні.

Основними системами комплексу заходів та засобів щодо забезпечення пожежної безпеки об'єкта є:

- система запобігання пожежі;
- система протипожежного захисту;
- система організаційно-технічних заходів.

Інакше кажучи, під **системою пожежної безпеки (об'єкту)** розуміється комплекс **організаційних заходів і технічних (науково-технічних, конструктивних) засобів**, направлених на запобігання виникнення пожежі та мінімізації збитків (матеріальних, соціальних) від неї.

Головною метою пожежної безпеки об'єкта є попередження виникнення пожежі на визначеному чинними нормативами рівні, а у випадку виникнення пожежі – обмеження її розповсюдження, своєчасне виявлення, гасіння пожежі, захист людей і матеріальних цінностей.

1.4 Суб'єкти забезпечення пожежної безпеки. Їх права, обов'язки, компетенція в галузі Пожежної Безпеки

Сучасний стан економічних взаємовідносин, зміни, які відбуваються в процесі розбудови держави, вимагають відповідного рівня підтримання пожежного захисту міст, населених пунктів, об'єктів господарювання, колективної та приватної власності громадян.

Тому одним з найважливіших напрямків подальшого розвитку протипожежного захисту в державі є підвищення ефективності діяльності всіх суб'єктів держави від яких залежить підтримання належного рівня пожежної безпеки.

Основні резерви необхідно, передусім, вишукувати в покращенні організації пожежно-профілактичної роботи, так як заходи попереджувального характеру значно дешевше обходяться державі, власникам, громадянам, ніж заходи ліквідації до того ж людське життя взагалі не має оціночної вартості.

Хто ж являється суб'єктами забезпечення пожежної безпеки в державі?

Суб'єктами забезпечення пожежної безпеки є органи державної влади, фізичні та юридичні особи (організації та установи різних форм власності, об'єднання громадян), до сфери управління яких законодавством віднесено питання організації та забезпечення (реалізації, виконання) питань у сфері пожежної безпеки, а також громадяни, які постійно або тимчасово перебувають на території України, а саме:

Під час розгляду попередніх питань ми визначили, що загальну політику держави в галузі забезпечення пожежної безпеки проводять центральні органи влади: Верховна Рада України, Президент України, Кабінет Міністрів України.

Верховна Рада України у цій сфері формує основи державної політики щодо забезпечення пожежної безпеки шляхом закріплення конституційних та правових засад щодо безпеки життя та здоров'я людей, забезпечення безпечного функціонування юридичних осіб, визначення головних завдань, напрямків, принципів і пріоритетів, встановлення нормативів і обсягів бюджетного фінансування.

1.	Верховна Рада України
2.	Президент України
3.	Кабінет Міністрів України
4.	Центральні органи виконавчої влади
5.	ДСНС України
6.	Органи ліцензування
7.	Органи сертифікації
8.	Місцеві органи державної влади та органи місцевого самоврядування
9.	Судові органи
10.	Органи прокуратури
11.	Підприємства, установи та організації
12.	Добровільне пожежне товариство
13.	Громадські організації (благодійні фонди, волонтери і т.п.
14.	Страхові організації
15.	Громадяни

Так, аналіз ст. 85 Конституції України, в якій закріплено повноваження Верховної Ради України, дозволяє до її повноважень у сфері управління пожежною безпекою віднести:

1) прийняття законів, постанов та інших законодавчих актів з питань пожежної безпеки, в яких:

- визначаються загальні правові, економічні, соціальні, екологічні, технічні та інші засади забезпечення пожежної безпеки на території України;

- визначається перелік суб'єктів забезпечення пожежної безпеки, їх завдання, функції та повноваження; в) врегульовуються відносини державних органів, юридичних та фізичних осіб у цій галузі незалежно від виду їх діяльності та форм власності;

2) затвердження Державного бюджету України, в якому передбачаються видатки на забезпечення пожежної безпеки, внесення змін до нього, контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання;

3) визначення засад внутрішньої політики з питань пожежної безпеки;

4) затвердження загальнодержавних програм щодо забезпечення пожежної безпеки;

5) здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України, у тому числі з питань забезпечення пожежної безпеки, здійснення інших видів парламентського контролю у цій сфері;

6) затвердження протягом двох днів з моменту звернення Президента України указів про введення воєнного чи надзвичайного стану в Україні або в окремих її місцевостях, про загальну або часткову мобілізацію, про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації у зв'язку із загрозами від пожеж та їх наслідків.

Основною формою державного управління забезпечення пожежної безпеки, яке здійснюється Верховною Радою України, є нормотворча діяльність.

Президент України у сфері управління пожежною безпекою здійснює такі повноваження:

1) забезпечує національну безпеку, одним із видів загроз якій є пожежі та їх наслідки;

2) звертається з посланнями до народу та із щорічними і позачерговими посланнями до Верховної Ради України про внутрішнє становище України, щорічно інформує населення про хід реалізації державної політики в галузі охорони здоров'я, у тому числі й безпеки життя людей;

3) здійснює керівництво у сфері національної безпеки;

4) приймає у разі необхідності рішення про введення в Україні або в окремих її місцевостях надзвичайного стану, а також оголошує у разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації – з наступним затвердженням цих рішень Верховною Радою України;

5) видає укази і розпорядження з питань пожежної безпеки, які є обов'язковими до виконання на території України.

Особливість статусу Президента України як суб'єкта управління пожежною безпекою полягає у здійсненні ним загального керівництва у цій сфері.

До повноважень Кабінету Міністрів України як суб'єкта управління забезпеченням пожежної безпеки необхідно віднести такі:

1) забезпечує здійснення внутрішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України з питань пожежної безпеки;

2) вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, зокрема, права на захист свого життя і здоров'я від пожеж та їх наслідків та гарантій забезпечення реалізації цього права міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, місцевими державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування, керівництвом підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності і підпорядкування;

3) забезпечує проведення пожежної політики;

4) розробляє і здійснює загальнодержавні програми пожежної безпеки;

5) розробляє проект закону про Державний бюджет України, у якому передбачаються видатки на пожежну безпеку, забезпечує його виконання;

6) спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади з питань забезпечення пожежної безпеки; видає постанови і розпорядження з питань пожежної безпеки;

7) визначає загальні засади діяльності органів державної пожежної охорони, здійснює контроль за їх діяльністю;

9) визначає перелік об'єктів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, на яких створюються підрозділи відомчої пожежної охорони, затверджує положення про їх діяльність;

10) затверджує положення про діяльність підрозділів місцевої пожежної охорони та добровільних пожежних дружин (команд).

Необхідно зазначити, що на відміну від повноважень Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України як загальних суб'єктів управління пожежною безпекою, повноваження **центральных органів виконавчої влади** у цій сфері отримали законодавче закріплення.

Зокрема, до таких віднесено:

— проведення єдиної політики у цій сфері;

— визначення основних напрямів розвитку науки і техніки, координацію державних, міжрегіональних заходів і наукових

досліджень у галузі пожежної безпеки, керівництво відповідними науково-дослідними установами;

- розробку та затвердження державних стандартів, норм і правил пожежної безпеки;*

- встановлення єдиної системи обліку пожеж;*

- організацію навчання спеціалістів у галузі пожежної безпеки, керівництво пожежно-технічними навчальними закладами;*

- оперативне управління силами і технічними засобами, які залучаються до ліквідації великих пожеж;*

- координацію роботи щодо створення і випуску пожежної техніки та засобів протипожежного захисту, встановлення державного замовлення на їх випуск і постачання;*

- співробітництво з органами пожежної безпеки інших держав;*

- запобігання пожежам та їх гасіння, забезпечення пожежної безпеки населених пунктів і об'єктів.*

Найбільшим обсягом повноважень щодо забезпечення пожежної безпеки серед центральних органів виконавчої влади наділене **ДСНС України**, яке:

- забезпечує здійснення державного пожежного нагляду в населених пунктах і на об'єктах усіх форм власності;*

- координує здійснювані центральними і місцевими органами виконавчої влади заходи, пов'язані з удосконаленням пожежної безпеки, а також діяльність підрозділів відомчої та місцевої пожежної охорони, надає їм необхідну організаційно-методичну допомогу;*

- залучає до розроблення актуальних проблем пожежної безпеки, проведення консультацій та експертиз вищі навчальні заклади та інші установи, а також окремих учених, висококваліфікованих фахівців;*

- забезпечує постійну готовність сил і засобів Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту до ліквідації пожеж;*

- організовує в установленому порядку розслідування пожеж, забезпечує ведення їх обліку, розробляє пропозиції щодо запобігання їм;*

- визначає порядок організації гасіння пожеж та залучення підрозділів пожежної охорони, в тому числі відомчих і місцевих,*

екстрених та аварійно-рятувальних служб до проведення аварійно-рятувальних робіт,

- дає оцінку їх діям; забезпечує координацію науково-дослідних та конструкторських робіт з проблем пожежної безпеки;

- реєструє в установленому порядку пожежно-рятувальні служби та їх підрозділи, проводить їх атестацію та веде відповідний реєстр.

Рішення ДСНС України з питань пожежної безпеки, що належать до його компетенції, є обов'язковими для органів виконавчої влади, а також підприємств, установ, організацій та громадян.

Інші, крім ДСНС України, центральні органи виконавчої влади: проводять єдину науково-технічну політику з питань пожежної безпеки; розробляють і реалізують комплексні заходи, спрямовані на поліпшення пожежної безпеки об'єктів; здійснюють методичне керівництво та контроль за діяльністю підвідомчих об'єктів у галузі пожежної безпеки. Для координації і вдосконалення роботи, пов'язаної із забезпеченням пожежної безпеки та контролем за її проведенням, в апаратах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади створюються служби пожежної безпеки.

Місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, як суб'єкти управління пожежною безпекою, здійснюють такі повноваження:

- організують розроблення та впровадження у відповідних регіонах і галузях організаційних і науково-технічних заходів щодо запобігання пожежам та їх гасіння, забезпечення пожежної безпеки населених пунктів і об'єктів;

- за місцем проживання організують навчання населення правилам пожежної безпеки в побуті та громадських місцях;

- здійснюють додаткові виплати понад встановлені Кабінетом Міністрів України розміри для працівників державної пожежної охорони, встановлюють й інші не передбачені законодавством гарантії соціального захисту працівників державної пожежної охорони;

- беруть участь у фінансовому та матеріально-технічному забезпеченні державної пожежної охорони;

— здійснюють контроль за діяльністю органів пожежної охорони;

— у селищах і селах створюють підрозділи місцевої пожежної охорони, здійснюють фінансування та матеріально-технічне забезпечення місцевих пожежних команд за рахунок коштів місцевого бюджету.

Суди у сфері забезпечення пожежної безпеки реалізують свої повноваження під час:

— розгляду та вирішення справ про порушення вимог пожежної безпеки, за які передбачено адміністративну, кримінальну чи майнову відповідальність;

— розгляду та вирішення звернень громадян з питань пожежної безпеки;

— розгляду та вирішення інших спорів, що стосується пожежної безпеки в тому числі.

Серед повноважень органів суду необхідно назвати і такі:

1) надання роз'яснень з питань судової практики у сфері пожежної безпеки.

Так, у п. 1 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 3 березня 2000 року № 3 «Про судову практику в справах про знищення та пошкодження державного чи колективного майна шляхом підпалу або внаслідок порушення встановлених законодавством вимог пожежної безпеки» визначено, що саме слід розуміти під «вимогами пожежної безпеки», під «великими або особливо великими матеріальними збитками від знищення чи пошкодження пожежею майна державних або колективних підприємств, установ, організацій» тощо;

2) розгляд адміністративних справ, пов'язаних з правовідносинами у сфері державного управління (справи адміністративної юрисдикції), а саме:

— - спорів фізичних чи юридичних осіб з органами державного пожежного нагляду як суб'єктами владних повноважень щодо оскарження їх рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності;

— - спорів з приводу прийняття громадян на публічну службу до органів державного пожежного нагляду, її проходження, звільнення зі служби;

— - спорів між органами державного пожежного нагляду як суб'єктами владних повноважень з приводу реалізації їх компетенції у сфері управління, а також спори, які виникають з приводу укладання та виконання адміністративних договорів;

— - спорів за зверненням органів державного пожежного нагляду як суб'єктів владних повноважень у випадках, встановлених законом.

1.5 Способи забезпечення пожежної безпеки об'єкта

В залежності від галузі (сфери) людської діяльності методи, що використовують при здійсненні пожежної профілактики об'єктів витікають з основних принципів фізико-хімічних основ припинення горіння та нормативних вимог встановлених щодо способів забезпечення пожежної безпеки і мають свої особливості.

До основних сфер соціально-правових відносини що врегульовані вимогами пожежної безпеки відносяться:

- проектування
- будівництво;
- виробнича діяльність (виробничі процеси, експлуатація);
- реконструкція, переоснащення, ремонт;
- а також,
- соціальна сфера (навчання, побут, культура та інше).

Основними нормативними актами в галузі стандартизації, що встановлює вимоги пожежної безпеки є:

1. ГОСТ 12.1.004-91.ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования.

2. ДСТУ 2272:2006. ССБП. Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять.

Стандартом встановлено **загальні вимоги до систем забезпечення безпеки об'єктів різного призначення** при розробці нормативних і нормативно-технічних документів, проектуванні, реалізації проектів і експлуатації об'єктів. В галузі будівництва він розповсюджується на розробку: норм проектування; проектів будівництва будівель та споруд, на які відсутні норми проектування, затверджені в установленому порядку; проекти реконструкції (технічного переоснащення) об'єктів; проектів компен-

суючих засобів і систем забезпечення пожежної безпеки для об'єктів експлуатації, що не відповідають вимогам діючих норм.

Відповідно до ДСТУ 2272:2006:

Система забезпечення пожежної безпеки – сукупність засобів та організаційних заходів, призначених для протипожежного захисту і запобігання пожежі.

Пожежна безпека об'єктів досягається впровадженням:

- систем запобігання (*предотвращения* -рус.) пожежі;
- системи протипожежного захисту;
- організаційно-технічних заходів.

Головним критерієм, що повинен характеризувати ці системи, є достатній рівень забезпечення **пожежної безпеки людей і матеріальних цінностей**, а також економічний критерій ефективності цих систем для матеріальних цінностей, з врахуванням всіх стадій (наукові розробки, проектування, будівництво, експлуатація) життєвого циклу об'єктів і **виконувати одну з наступних задач:**

- виключати виникнення пожеж;
- забезпечувати пожежну безпеку людей;
- забезпечувати пожежну безпеку матеріальних цінностей;
- забезпечувати пожежну безпеку людей і матеріальних цінностей одночасно;

Необхідний рівень забезпечення пожежної безпеки людей з допомогою вказаних систем повинен бути **не менше 0.999999** запобігання (*предотвращения*-рус.) впливу небезпечних факторів за рік з розрахунку на кожну людину, а **допустимий рівень** пожежної небезпеки для людей повинен бути **не більше 10^{-6}** впливу НФП, перевищуючих гранично допустимі значення, на рік з розрахунку на кожну людину.

Економічна ефективність, розраховується за допомогою методики (додаток 4, ГОСТ 12.1.004-91).

Крім того цим стандартом встановлені методики:

- визначення рівня забезпечення пожежної безпеки людей (додаток 2);
- визначення імовірності виникнення пожежі (вибуху) в пожежонебезпечному об'єкті (додаток 3);
- визначення імовірності виникнення пожежі від електричних виробів (додаток 5);

1.5.1 Система запобігання пожежі.

Система запобігання пожежі (ДСТУ 2272:2006) – сукупність засобів та організаційних заходів, призначених для створювання умов, за яких ймовірність виникнення та (або) розвитку пожежі не перевищує унормоване допустиме значення.

Запобігання пожежі досягається:

1) - запобіганням (*предотвращением-рус*) утворення горючого середовища;

2) - запобіганням утворення в горючому середовищі (або внесенням в нього) джерел запалювання.

СПОСОБИ якими досягається - **запобігання утворення ГС (1)** (*переважно для виробничих процесів*):

- застосуванням **негорючих** і важкогорючих речовин і матеріалів;

- **обмеженням** маси, об'єму горючих речовин матеріалів (*досягається по можливості*):

- мінімізацією (зменшенням) маси, об'єму ГР та матеріалів, що знаходяться одночасно в приміщенні або на відкритих майданчиках;

- аварійним переміщенням: зливанням ЛЗР(ГР) та викидом Г газів;

- очищенням території, приміщень, комунікацій, апаратури від Г відходів, пилу, пуху;

- видаленням пожежонебезпечних відходів виробництва;

- заміною ЛЗР(ГР) на пожежобезпечні миючі засоби;

- ізоляцією горючого середовища (застосування ізольованих камер, відсіків, кабін і т.п.)

- **підтриманням безпечної концентрації, температури, тиску** середовища в відповідності з вимогами нормативних документів;

- автоматизацією процесів з застосуванням горючих речовин;

- **встановленням** пожежонебезпечного обладнання **за межами** чи в ізольованих приміщеннях;

- використанням виробничої автоматики (відключення, відсіку та ін.).

СПОСОБИ якими досягається - **запобігання утворення в ГС ДЗ (2):** (*переважно для виробничих процесів*)

- застосуванням машин, механізмів, обладнання що не утворює джерел запалювання;
- застосуванням електрообладнання у відповідності з ПУЕ;
- застосуванням засобів захисного відключення від можливих джерел запалювання;
- використанням електростатично-іскробезпечного процесу, обладнання;
- блискавкозахистом;
- підтриманням температури поверхні обладнання не вище 80 % температури самоспалахування горючих речовин;
- ліквідацією умов теплового, хімічного, мікробіологічного самозаймання (сумісне зберігання речовин і матеріалів додаток 7)
- усунення контакту з повітрям пірофорних речовин;
- зменшенням до межі горючості розміру середовища;
- виконанням діючих будівельних норм, правил і стандартів.

1.5.2 Система протипожежного захисту

Система протипожежного захисту – сукупність організаційних заходів і технічних засобів, направлених на запобігання впливу на людей небезпечних факторів пожежі і обмеження матеріальних збитків від неї.

Протипожежний захист досягається:

- застосуванням **засобів пожежогасіння** і відповідних видів пожежної техніки, установок АУПС (сигналізації) і АУПГ (гасіння);
- застосуванням в **будівництві** будівельних конструкцій і матеріалів з **нормованими показниками** пожежної небезпеки;
- **вогнезахист** поверхні матеріалів;
- забезпеченням **обмеження розповсюдження пожежі**;

досягається:

- влаштуванням протипожежних перешкод;
- обмеженням площі (протипожежні відсіки, секції; поверховості- *об'ємно-планувальними рішеннями*);
- влаштуванням аварійного відключення переключення установок комунікацій;
- обмеження розливу рідин;

- **вогнеперешкоджаючі** засоби.
- організацією своєчасного **оповіщення і евакуації** людей;
- застосуванням засобів **колективного і індивідуального захисту** від НФП;
- застосуванням **засобів протидимного захисту**.

Об'ємно-планувальні рішення повинні бути направлені на успішну евакуацію людей до наступу гранично допустимих значень НФП:

- кількість, розміри, конструктивне виконання евакуаційних шляхів, виходів;
- забезпечення безперешкодного руху людей по ним;
- організацією світових показників, звукового і речового сповіщення;

Забезпечення вогнестійкості конструкцій, та технічних засобів на час необхідний для спасіння людей при пожежі і розрахункового часу гасіння пожежі.

5.3 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТЕХНІЧНІ ЗАХОДИ

Ці заходи забезпечення пожежної безпеки включають:

- **нормативне регулювання** (розробка стандартів, норм, правил, інструкцій);
- нормування в галузі пожежної безпеки встановлює правові норми і їх забезпечення, зокрема:
 - права, обов'язки посадових осіб та громадян щодо забезпечення ПБ;
 - відповідальність фізичних та юридичних осіб за порушення або не виконання чинних вимог ПБ;
 - порядок розгляду та ведення справ про порушення вимог ПБ;
 - порядок виконання приписів та постанов осіб органів держпожнадзора про накладення адміністративних стягнень за порушення встановлених законодавством вимог ПБ;
 - умови та порядок притягнення до кримінальної, адміністративної та іншої відповідальності;
 - а також включає регламентацією **протипожежного режиму** та дій у випадку пожежі;

- **організацію ПО** (за видами), ПТК, ДПД інших громадських об'єднань;
- **паспортизація** речовин і матеріалів, виробів, технологічних процесів, будівель і споруд в частині забезпечення пожежної безпеки;
- **регламентацією порядку зберігання і застосування** ГРiМ, їх гасіння:
 - **залучення громадськості** до питань забезпечення ПБ;
 - **організацію навчання** працівників, населення;
 - проведенням **протипожежної пропаганди**;
 - **нормуванням чисельності людей** на об'єкті по умовам безпеки їх при пожежі;
 - розробку **заходів по діям** адміністрації, працівників, населення на **випадок виникнення пожежі** і організації евакуації;
 - **визначенням** виду, кількості, розміщення і обслуговування **пожежної** техніки за нормами.

Питання для самостійної підготовки:

1. Як держава регулює питання забезпечення пожежної безпеки?
2. Назвати основні нормативні акти з питань забезпечення пожежної безпеки.
3. Хто є в державі суб'єктами забезпечення пожежної безпеки?
4. Основні положення Кодексу цивільного захисту України.
5. Види пожежної охорони в Україні та їх коротка характеристика.
6. Загальна характеристика системи забезпечення пожежної безпеки.
7. Характеристика системи запобігання пожежі.
8. Характеристика системи протипожежного захисту.
9. Організаційно-технічні заходи забезпечення пожежної безпеки.
10. Поняття пожежної профілактики та її задачі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України.
2. ГОСТ 12.1.004-91.ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования.
3. ДСТУ 2272:2006. ССБП. Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять.

ЛЕКЦІЯ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ДСНС УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ПОЖЕЖНОЇ ТА ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ

План:

1. Порядок утворення та основні завдання ДСНС України
2. Організаційна структура ДСНС України.
3. Посадові особи ДСНС України.
4. Організація діяльності Департаменту запобігання надзвичайним ситуаціям.

2.1 Порядок утворення та основні завдання Державної служби України з надзвичайних ситуацій

Державна служба України з надзвичайних ситуацій утворена Указом Президента України від 24 грудня 2012 року № 726 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» шляхом реорганізації Міністерства надзвичайних ситуацій України та Державної інспекції техногенної безпеки України.

Діяльність Державної служби України з надзвичайних ситуацій спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра оборони України.

ДСНС України є правонаступником МНС України та Державної інспекції техногенної безпеки - урядових органів, що діяли у системі Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

ДСНС України здійснює свої повноваження безпосередньо та через територіальні органи в областях та містах Києві, районах, райо-

нах у містах, містах обласного значення, а також міжрегіональні (повноваження яких поширюються на кілька адміністративно-територіальних одиниць) територіальні органи (у разі їх створення).

ДСНС України у процесі виконання покладених на неї завдань взаємодіє в установленому порядку з іншими органами виконавчої влади, допоміжними органами і службами, утвореними Президентом України, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, а також відповідними органами іноземних держав і міжнародних організацій.

Основними завданнями ДСНС України у сфері пожежної та техногенної безпеки є:

- реалізація державної політики у сфері пожежної і техногенної безпеки;
- здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної і техногенної безпеки;
- контроль за станом цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;
- проведення дізнання у справах про пожежі та порушення протипожежних правил
- контроль за діяльністю аварійно-рятувальних служб.

2.2 Організаційна структура ДСНС України

Основними нормативно-правовими актами, які регламентують діяльність ДСНС України є:

1. Указ Президента України від 16 січня 2013 року № 20/2013 «Деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій» (затверджено та введено в дію «Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій»).

2. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 року № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».

3. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI.

Структура ДСНС України

1. Апарат Державної служби України з надзвичайних ситуацій.

2. Територіальні органи ДСНС України та підпорядковані підрозділи.

3. Підрозділи безпосереднього підпорядкування апарату ДСНС України.

4. Навчальні заклади та науково-дослідні установи.

5. Спеціалізовані формування.

6. Підприємства, установи, організації сфери управління.

Апарат Державної служби України з надзвичайних ситуацій

- Департамент запобігання надзвичайним ситуаціям
- Департамент реагування на надзвичайні ситуації
- Департамент організації заходів цивільного захисту
- Департамент економіки і фінансів
- Департамент ресурсного забезпечення
- Адміністративний департамент
- Департамент персоналу
- Управління авіації та авіаційного пошуку і рятування
- Управління гідрометеорології
- Юридичне управління
- Управління європейської інтеграції та міжнародного

співробітництва

- Відділ внутрішнього аудиту
- Відділ взаємодії із засобами масової інформації та комунікацій з громадськістю
- Відділ власної безпеки та протидії корупції
- Центральна лікарсько-експертна комісія

Територіальні органи ДСНС України та підпорядковані підрозділи

• Головні управління ДСНС України у Вінницькій, Дніпропетровській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Полтавській, Рівненській, Харківській, Херсонській, Хмельницькій областях та місті Києві.

• Управління ДСНС України у Волинській, Житомирській, Закарпатській, Івано-Франківській, Кіровоградській, Сумській, Тернопільській, Черкаській, Чернівецькій, Чернігівській областях.

- Аварійно-рятувальні загони спеціального призначення

- Загони технічної служби
- Державні пожежно-рятувальні загони
- Державні пожежно-рятувальні частини
- Державні пожежно-рятувальні пости
- Професійні пожежні частини
- Професійні пожежні пости
- Центри забезпечення
- Оперативно-координаційні центри
- Центри оперативного зв'язку, телекомунікаційних систем та інформаційних технологій

Підрозділи центрального підпорядкування

- Міжрегіональний центр швидкого реагування Державної служби України з надзвичайних ситуацій, м. Ромни Сумської області
 - 1 Спеціальний центр швидкого реагування та гуманітарного розмінування Державної служби України з надзвичайних ситуацій, м. Київ
 - 2 Спеціальний центр швидкого реагування Державної служби України з надзвичайних ситуацій, м. Дрогобич Львівської області
 - Спеціальний авіаційний загін Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України, м. Ніжин Чернігівської області
 - Державний центр сертифікації ДСНС України, м. Київ
 - 3 Спеціальний центр швидкого реагування Державної служби України з надзвичайних ситуацій, с. Жеребкове Ананьївської району Одеської області
 - Центр зв'язку та управління ДСНС України, м. Переяслав-Хмельницький Київської області
 - Центр оперативного зв'язку, телекомунікаційних систем та інформаційних технологій ДСНС України, м. Київ
 - Управління забезпечення Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України, м. Київ:
 - Центр психологічного забезпечення підрозділів
 - Центр музичного мистецтва

Навчальні заклади та науково-дослідні установи.

- Національний університет цивільного захисту України
- Львівський державний університет безпеки життєдіяльності
- Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України
- Вище професійне училище Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця)
- Ліцей цивільного захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (м. Вінниця)
- Навчальний центр Оперативно - рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України
- Інститут державного управління у сфері цивільного захисту
- Український науково-дослідний інститут цивільного захисту
- Український гідрометеорологічний інститут

Спеціалізовані формування

- Державний воєнізований гірничорятувальний (аварійно-рятувальний) загін ДСНС України (м. Кривий Ріг Дніпропетровської області)
- Дніпропетровський воєнізований гірничорятувальний загін (аварійно-рятувальний) загін ДСНС України

Підприємства, організації і установи сфери управління ДСНС України

- Державне підприємство “Мобільний рятувальний центр ДСНС України”
- Державне підприємство “Український авіаметеорологічний центр”
- Український гідрометеорологічний центр
- Головний авіаційний координаційний центр пошуку і рятування (ГАКЦПР)

Кожен зі структурних підрозділів ДСНС України організовує та здійснює свою діяльність відповідно до вимог «Положення ...» (Наказ ДСНС України № 576 від 20.11.2015 року «Про затвердження положень про самостійні структурні підрозділи апарату ДСНС України»)

ДСНС України здійснює свої повноваження безпосередньо та через свої територіальні органи в областях та містах Києві, у районах, районах у містах, містах обласного, республіканського значення.

2.3 Посадові особи ДСНС України

Голова ДСНС України має трьох заступників, у тому числі одного першого, які призначаються на посади за поданням Прем'єр-міністра України та звільняються з посад Президентом України.

У разі відсутності Голови ДСНС України чи неможливості здійснювати ним свої повноваження з інших причин його обов'язки виконує один із заступників відповідно до встановленого Головою ДСНС України розподілу обов'язків.

Заступник Голови ДСНС України, до повноважень якого відповідно до розподілу обов'язків віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, за посадою одночасно є Головним державним інспектором України з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

Керівник структурного підрозділу апарату ДСНС України, до компетенції якого віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, за посадою одночасно є заступником Головного державного інспектора України з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

Заступники керівника структурного підрозділу апарату ДСНС України, до компетенції якого віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, керівники управлінь, відділів та секторів структурного підрозділу апарату ДСНС України, до компетенції якого віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, за посадою одночасно є старшими державними інспекторами України з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

Інші посадові особи структурного підрозділу апарату ДСНС України, до компетенції якого віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, за посадою одночасно є державними інспекторами України з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

2.4 Організація діяльності Департаменту запобігання надзвичайним ситуаціям

Департамент запобігання надзвичайним ситуаціям є самостійним структурним підрозділом ДСНС України і підпорядкований першому заступнику Голови ДСНС України.

Департамент у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами ДСНС та іншими актами законодавства України, дорученнями Президента України, Голови ДСНС, «Положенням про ДСНС України...», а також «Положенням про Департамент запобігання надзвичайним ситуаціям ...».

Основними завданнями Департаменту є:

- реалізація державної політики у сфері пожежної безпеки, державного нагляду (контролю) у цій сфері та внесення пропозицій щодо її формування;
- здійснення державного нагляду (контролю) за додержанням та виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки, нормативно-технічної роботи, ліцензування господарської діяльності з надання послуг і виконання робіт протипожежного призначення;

Департамент здійснює свою діяльність на підставі «Положення про Департамент запобігання надзвичайним ситуаціям».

Департамент запобігання надзвичайним ситуаціям здійснює свої повноваження безпосередньо та через свої територіальні органи в областях, місті Києві, районах, районах у містах, містах обласного значення.

Департамент очолює Директор, який призначається і звільняється з посади Головою ДСНС України за поданням першого заступника Голови ДСНС України та погодженням з Міністром.

Директор Департаменту повинен мати вищу освіту за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем не нижче, ніж "спеціаліст" за напрямом "пожежна безпека" та практичний стаж роботи на відповідних посадах в органах державного нагляду у сфері пожежної безпеки не менше ніж 5 років.

Директор Департаменту підпорядковується Голові ДСНС України та в межах повноважень його першому заступнику, несе

відповідальність за своєчасне та якісне виконання завдань і функцій, покладених на Департамент.

Директор Департаменту за посадою одночасно є заступником Головного державного інспектора України з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

Структура Департаменту запобігання надзвичайним ситуаціям:

- Управління пожежної безпеки
- Управління техногенної безпеки
- Відділ нагляду за об'єктами підвищеної небезпеки
- Відділ НТР та контролю за системами протипожежного

захисту

- Відділ ліцензування
- інші підрозділи.

Питання для самостійної підготовки:

1. Порядок утворення та основні завдання ДСНС України.
2. Основні керівні документи з питань організації роботи органів державного нагляду.
3. Організаційна структура ДСНС України.
4. Посадові особи ДСНС України.
5. Організація діяльності Департаменту запобігання надзвичайним ситуаціям.
6. Основні завдання Департаменту запобігання надзвичайним ситуаціям
7. Структура Департаменту запобігання надзвичайним ситуаціям

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI.
2. Указ Президента України від 24 грудня 2012 року № 726 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади».
3. Указ Президента України від 16 січня 2013 року № 20 «Деякі питання Державної служби України з надзвичайних ситуацій».

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 року № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».

5. Наказ ДСНС України № 576 від 20.11.2015 року «Про затвердження положень про самостійні структурні підрозділи апарату ДСНС України».

6. Пожежна безпека. ГУДПО МВС України (нормативні акти та інші документи), в 17 томах, К., Основа, 1997-2018.

7. Савельєв П.С. Организация работ по предупреждению пожаров на объектах народного хозяйства. М., Стройиздат, 1985.

ЛЕКЦІЯ 3: «ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОГО НАГЛЯДУ У СФЕРІ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ»

План:

1. Порядок утворення ГУ ДСНС.
2. Типова структура Головного управління ДСНС
3. Функції ГУ ДСНС.
4. Посадові особи ГУ ДСНС.
5. Організація діяльності територіальних органів районного (міського) рівня
 - 5.1. Функції районного (міського) відділу (сектора)
 - 5.2. Посадові особи районного (міського) відділу (сектора)
 - 5.3. Порядок розподілу функціональних обов'язків
 - 5.4. Планування роботи в територіальних органах ДСНС
 - 5.5. Облік службової документації в територіальних органах ДСНС

3.1 Порядок утворення ГУ ДСНС.

З матеріалу попередньої лекції ми з'ясували, що відповідним Указом Президента України від 24 грудня 2012 року № 726 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади» була утворена Державна служба України з надзвичайних ситуацій.

Основними завданнями ДСНС є:

- реалізація державної політики у сфері пожежної і техногенної безпеки;
- здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної і техногенної безпеки;
- контроль за станом цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;
- проведення дізнання у справах про пожежі та порушенні протипожежних правил
- контроль за діяльністю аварійно-рятувальних служб.

Також ми встановили, що ДСНС України здійснює свої повноваження безпосередньо та через свої територіальні органи в областях та місті Києві (вищого рівня) та територіальні органи районах, районах у містах, містах обласного, республіканського значення.

Головні управління (управління) ДСНС утворені Постановою Кабінету Міністрів України від 21 січня 2013 р. № 33 «Про утворення територіальних органів Державної служби з надзвичайних ситуацій».

3.2 Типова структура Головного управління ДСНС

До складу Головного управління області входять як структурні підрозділи (типовий вигляд):

Керівництво

Управління реагування на надзвичайні ситуації

Відділ організації служби, підготовки, пожежогасіння та роботи з об'єктовими підрозділами

Відділ організації реагування та готовності підрозділів

Управління організації заходів цивільного захисту

Відділ інженерно-технічних заходів та оповіщення

Відділ планування заходів цивільного захисту

Сектор радіаційного, хімічного та медико-біологічного захисту

Управління ресурсного забезпечення

Відділ технічного забезпечення

Відділ матеріального забезпечення та експлуатації споруд

Управління персоналу

Відділ комплектування, проходження служби та організаційно-штатної роботи

Відділ соціально-гуманітарної роботи та психологічного забезпечення

Управління економіки і фінансів

Відділ бухгалтерського обліку та фінансової звітності

Відділ планування та фінансування

Управління запобігання надзвичайним ситуаціям

Відділ пожежної безпеки

Відділ організовує і здійснює безпосередньо та через підпорядковані місцеві органи державний нагляд (контроль) за дотриманням і виконанням вимог законодавства у сфері пожежної безпеки, органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями, іншими суб'єктами господарювання незалежно від форм власності, а також громадянами України, іноземцями і особами без громадянства.

Приймає рішення щодо реєстрації або відмов в реєстрації відповідності матеріально-технічної бази з питань пожежної безпеки.

Здійснює контроль застосування сертифікованої продукції протипожежного призначення для захисту об'єктів від пожеж.

Здійснює в установленому порядку контроль за станом готовності відомчої, місцевої (сільської), добровільної пожежної охорони, надає їм організаційно-методичну допомогу.

Складає акти перевірок, видає приписи про усунення порушень вимог законодавства у сфері пожежної безпеки.

Відділ техногенної безпеки

Відділ здійснює безпосередньо нагляд (контроль) за дотриманням і виконанням вимог законодавства у сферах техногенної безпеки та цивільного захисту місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами і організаціями усіх форм власності, іншими суб'єктами господарювання, а також громадянами України, іноземцями та особами без громадянства.

Здійснює державний нагляд (контроль) за діяльністю аварійно-рятувальних і диспетчерських служб, за станом їх готовності до реагування на аварії та надзвичайні ситуації, зупиняє діяльність не атестованих аварійно-рятувальних служб.

Співпрацює з управлінням цивільного захисту Головного управління по видачі технічних умов до інженерного забезпечення об'єкта містобудування, щодо техногенної безпеки.

Розглядає проекти місцевих програм, що розробляються з метою поліпшення захисту об'єктів і територій на випадок виникнення надзвичайних ситуацій.

З'ясовує причини виникнення надзвичайних ситуацій техногенного характеру, невиконання заходів, щодо запобігання аваріям, катастрофам та стихійному лиху, причин виникнення надзвичайних ситуацій та невиконання заходів запобігання виникненню надзвичайних ситуацій.

Відділ нормативно-технічної роботи та контролю за системами протипожежного захисту

Відділ здійснює контроль за дотриманням та виконанням вимог пожежної безпеки під час проектування і будівництва об'єктів різних форм власності, а також розробленням та впровадженням протипожежних вимог державних будівельних норм і правил, стандартів, технічних регламентів та умов.

Забезпечує організацію нагляду за дотриманням протипожежних вимог чинних норм, правил, стандартів, технічних регламентів та умов під час проектування, будівництва та реконструкції об'єктів різного призначення, а також під час введення їх в експлуатацію.

Здійснює контроль за виконавцями окремих видів робіт (послуг), пов'язаних із створенням об'єктів архітектури щодо дотримання вимог нормативно-правових актів та нормативних документів у сфері містобудування в частині пожежної та техногенної безпеки

Надає технічні умови з інженерного забезпечення об'єктів будівництва щодо пожежної та техногенної безпеки.

Розглядає матеріали, що надходять від інспекції Держархбудконтролю у Львівській області, пов'язаних з видачею сертифікатів на закінчені будівництвом об'єкти та надання висновків про відповідність закінчених будівництвом об'єктів вимогам будівельних норм та правил з питань пожежної безпеки.

Сектор ліцензування

Сектор здійснює контроль за роботою суб'єктів господарювання які отримали ліцензію на виконання певних видів робіт протипожежного призначення.

Взаємодіє з представництвом Державної регуляторної служби України в області з питань ліцензування.

Приймає участь в розробці нових нормативних та методичних документів з питань ліцензування.

Надає консультації та роз'яснення з питань ліцензування послуг та робіт протипожежного призначення зацікавленим фізичним та юридичним особам.

Веде облік суб'єктів господарювання, які отримали ліцензії та відповідні реєстраційні журнали, наглядові справи.

Здійснює контроль за виконанням розпоряджень про усунення порушень ліцензійних умов.

Відділ контролю застосування санкцій та аналітичної роботи

Основними завданнями Відділу є:

- інформаційно-аналітичне забезпечення керівництва Головного управління та місцевих органів виконавчої влади (органів місцевого самоврядування) з питань аналізу та прогнозування ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій на об'єктах і територіях, а також заходів з попередження та ліквідації надзвичайних ситуацій;*

- контроль дотримання законності інспекторським складом області при застосуванні санкцій;*

- в межах компетенції розгляд скарг та заяв громадян;*

- у відповідності до державної статистичної звітності облік пожеж та їх наслідків, що виникли на території області.*

Взаємодіє з прокуратурою, судовими органами у питаннях дотримання органами контролю у сфері пожежної безпеки законодавства при застосуванні наданих прав, удосконалення діяльності.

Організовує взаємодію з Слідчим управлінням ГУ НП України в питаннях проведення взаємозвірки щодо кількості пожеж зареєстрованих на території області та внесених до Єдиного державного реєстру досудових розслідувань справах про пожежі, а також з Відділом вибухотехнічних та пожежотехнічних досліджень Державного науково-дослідного експертно-криміналістичного центру ГУ МВС України.

Відділ зв'язків із засобами масової інформації та роботи з громадськістю

Сектор з питань запобігання та виявлення корупції

Режимно-таємний сектор

Відділ телекомунікацій, інформаційних технологій та Системи 112

Сектор мобілізаційної роботи

Юридичний сектор

Служба охорони праці

Відділ планування, аналітичного та документального забезпе-

чення

Медична служба

Лікарсько-експертна комісія

Служба безпеки дорожнього руху

Оперативно-координаційний центр

Центр оперативного зв'язку, телекомунікаційних систем та ін-
формаційних технологій

Відділ інформаційних технологій

Відділ телекомунікаційних систем

Відділ технічного забезпечення

Сектор технічного захисту інформації та радіотехнічного
контролю

Центр забезпечення діяльності

Відділ роботи з особовим складом

Відділ профілактичної роботи та розслідування пожеж

Відділ активних та пасивних засобів безпеки

Відділ контролю за особливо важливими об'єктами та ново-
будовами

Канцелярія

Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки
життєдіяльності

Дослідно-випробувальна лабораторія

Підпорядковані підрозділи

(!) Головним управлінням підпорядковуються територіальні органи в районах, містах (районні (міські) управління, відділи та сектори), на які покладено здійснення відповідно функцій державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, а також підрозділи, які здійснюють пожежно-технічне обслуговування підприємств, установ, організацій та інших об'єктів на основі договорів.

Головні управління в областях здійснюють контроль за діяльністю підпорядкованих територіальних органів нижчого рівня.

3.3 Функції ГУ ДСНС

Головне управління (управління) ДСНС відповідно до покладених на нього завдань:

1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, надає ДСНС пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств;

2) здійснює повноваження постійно діючого органу управління цивільного захисту у складі територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту (далі – ЄДС ЦЗ);

3) бере участь у формуванні проєктів планів у сфері цивільного захисту регіонального рівня на мирний час та в особливий період;

4) бере участь у підготовці органів управління територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ та її ланок;

5) бере участь у заходах щодо створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, ведення їх обліку (у тому числі з використанням спеціального програмного забезпечення), забезпечує разом з місцевими держадміністраціями здійснення контролю за готовністю зазначених споруд до використання за призначенням, проведення їх інвентаризації;

6) здійснює заходи щодо впровадження інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

7) бере участь у заходах щодо радіаційного і хімічного захисту, координує та контролює здійснення заходів щодо захисту населення і територій у разі виникнення радіаційних аварій та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виливом (викидом) небезпечних хімічних речовин;

8) здійснює разом із місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями прогнозування імовірності виникнення надзвичайних ситуацій, вносить пропозиції щодо показників ризику та здійснює районування території щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

9) взаємодіє з місцевими органами виконавчої влади, суб'єктами господарювання щодо здійснення заходів з евакуації населення;

10) забезпечує здійснення заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із технологічними

терористичними проявами та іншими видами терористичної діяльності під час проведення антитерористичних операцій, а також проводить просвітницьку та практично-навчальну роботу з метою підготовки населення до дій в умовах вчинення терористичного акту;

11) залучає підрозділи пошуково-рятувальних сил та аварійно-рятувальних служб центральних та місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та координує їх діяльність під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організовує проведення пошуково-рятувальних, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і здійснює контроль за їх проведенням;

12) організовує та здійснює заходи зі службової підготовки особового складу Головного управління та підпорядкованих підрозділів;

13) організовує та здійснює заходи психологічного захисту населення у разі загрози виникнення і виникнення надзвичайних ситуацій;

14) проводить через підпорядковані підрозділи піротехнічні роботи, пов'язані із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підричних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), за винятком територій, на яких розміщені і постійно дислокуються військові частини, установи, військові навчальні заклади, підприємства та організації Збройних Сил, інших військових формувань, утворених відповідно до законів;

15) вносить ДСНС пропозиції щодо формування переліку суб'єктів господарювання, галузей та окремих територій, що підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню, а також порядку здійснення такого обслуговування;

16) забезпечує гасіння пожеж, рятування людей, надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та інших видів небезпечних подій, що становлять загрозу життю або здоров'ю людей чи призводять до завдання матеріальних збитків;

17) організовує та забезпечує охорону від пожеж підприємств, установ, організацій та інших об'єктів на підставі договорів;

18) реалізує в межах повноважень, передбачених законом, державну політику у сфері волонтерської діяльності щодо надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, а також щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;

19) здійснює оповіщення та інформування місцевих органів виконавчої влади про загрозу виникнення і виникнення надзвичайних ситуацій;

20) бере участь у впровадженні та забезпечує функціонування і розвиток системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112;

21) бере участь у ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій, наданні екстреної медичної допомоги у зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження) постраждалим та рятувальникам;

22) здійснює заходи з медичного забезпечення (лікувально-профілактичні, санітарно-гігієнічні заходи, медичне постачання, санаторно-курортне лікування та медико-психологічна реабілітація) осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, ветеранів служби цивільного захисту (війни), членів їхніх сімей;

23) бере участь у провадженні наукової, науково-технічної, інвестиційної, інформаційної, видавничої діяльності, сприяє створенню і впровадженню сучасних інформаційних технологій та комп'ютерних мереж, є замовником наукових робіт, бере участь у проведенні прикладних науково-дослідних робіт, розробці галузевих стандартів з питань, що належать до компетенції ДСНС;

24) надає ДСНС пропозиції щодо державного замовлення на підготовку фахівців у відповідній сфері;

25) здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації осіб рядового і молодшого начальницького складу служби цивільного захисту, забезпечує підвищення кваліфікації державних службовців і працівників Головного управління та

підпорядкованих підрозділів, а також осіб, включених до кадрового резерву;

26) бере участь в організації навчання населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях, розробці відповідних організаційно-методичних рекомендацій та програм з підготовки населення до таких дій;

27) організовує і здійснює безпосередньо та через підпорядковані підрозділи державний нагляд (контроль) за дотриманням і виконанням вимог законодавства у сферах пожежної і техногенної безпеки та цивільного захисту місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання;

28) організовує та проводить перевірку стану готовності органів управління та сил функціональних і територіальної підсистем ЄДС ЦЗ до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій на місцевому рівні;

29) здійснює реєстрацію декларацій відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки;

30) здійснює державний нагляд (контроль) за:

вжиттям інженерно-технічних заходів цивільного захисту відповідно до закону;

діяльністю аварійно-рятувальних служб, станом їх готовності до реагування на аварії та надзвичайні ситуації, а також вживає заходів до зупинення діяльності неатестованих аварійно-рятувальних служб у порядку, визначеному законодавством;

дотриманням періодичності навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту, та вживає заходів для усунення виявлених недоліків;

31) здійснює державний ринковий нагляд у межах сфери своєї відповідальності;

32) розглядає у разі звернення фізичних чи юридичних осіб:

проектну документацію щодо влаштування засобів протипожежного захисту (систем пожежогасіння, пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією

населення, протидимного захисту, пожежного спостереження, вогнезахисної обробки будівельних конструкцій (виробів, матеріалів), автоматизованих систем раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення у разі їх виникнення), а також бере участь у прийманні проведених робіт із влаштування зазначених засобів;

проектну документацію на будівництво захисних споруд цивільного захисту, а також розділ щодо інженерно-технічних заходів цивільного захисту у складі містобудівної та проектної документації;

33) перевіряє наявність і утримання в стані готовності автоматизованих систем раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення в разі їх виникнення та систем протипожежного захисту на об'єктах, які підлягають обладнанню такими системами;

34) перевіряє наявність і готовність до використання в разі виникнення надзвичайних ситуацій промислових засобів захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин, засобів цивільного захисту, стан їх утримання та ведення обліку;

35) складає акти перевірок, видає приписи, постанови, розпорядження про усунення порушень вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, а в разі встановлення порушень, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, звертається до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення до повного усунення порушень вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих дільниць, агрегатів, експлуатації будівель, об'єктів, споруд, цехів, дільниць, окремих приміщень, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, зупинення проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту;

36) подає на розгляд ДСНС пропозиції щодо підвищення ефективності захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, удосконалення системи цивільного захисту на відповідних територіях, в органах виконавчої влади та органах

місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності;

37) подає ДСНС, місцевим держадміністраціям та органам місцевого самоврядування інформацію про юридичних та фізичних осіб, винних у порушенні законодавства у сфері цивільного захисту;

38) бере участь у розробленні будівельних норм у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, пропозицій щодо внесення змін до них та визнання їх такими, що втратили чинність, подає ДСНС відповідні пропозиції;

39) застосовує адміністративно-господарські санкції за порушення вимог законодавства у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки;

40) забезпечує інформування громадськості про реалізацію державної політики з питань, що належать до компетенції ДСНС;

41) проводить інформаційно-роз'яснювальну, агітаційно-пропагандистську та культурно-масову роботу з питань безпеки життєдіяльності та популяризації служби цивільного захисту;

42) у разі звернення фізичних чи юридичних осіб надає інформацію щодо інженерно-технічних заходів цивільного захисту, забезпечення пожежної та техногенної безпеки;

методичні рекомендації щодо розроблення та підготовки положень, інструкцій, інших нормативних документів у сфері пожежної та техногенної безпеки, що діють на підприємствах, в установах, організаціях та на інших суб'єктах господарювання незалежно від форми власності;

43) перевіряє відповідно до закону стан: готовності до використання за призначенням аварійно-рятувальної техніки, засобів цивільного захисту, а також обладнання, призначеного для забезпечення безпеки суб'єктів господарювання;

дотримання правил транспортування небезпечних речовин трубопровідним транспортом та порядку їх перевезення транспортними засобами;

планування та готовності до здійснення заходів з організації евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

підготовки населення до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

44) бере участь у:

розробленні органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування державних, регіональних програм з питань, що належать до компетенції ДСНС;

розгляді проектів державних, регіональних програм, що розробляються з метою поліпшення захисту об'єктів і територій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

формуванні науково-технічної політики з питань, що належать до компетенції ДСНС, координації наукових досліджень та впровадженні передового досвіду, досягнень науки, новітньої техніки, продукції протипожежного призначення;

роботі регіональної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

здійсненні заходів з переведення територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ з режиму функціонування у мирний час на функціонування в умовах особливого періоду;

роботі комісій з розслідування авіаційних подій;

розслідуванні пожеж, причин виникнення надзвичайних ситуацій та невиконання запобіжних заходів, а також проведенні оцінки дій органів управління і сил щодо організації та проведення ними рятувальних і інших невідкладних робіт;

розгляді проектів об'єктів, що належать суб'єктам господарювання, в частині додержання вимог нормативно-правових актів щодо інженерно-технічних заходів, у сфері пожежної та техногенної безпеки;

розгляді проектів містобудівної документації та подає спеціально уповноваженому органу містобудування та архітектури висновки щодо додержання вимог інженерно-технічних заходів цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки;

у межах повноважень у підготовці пропозицій щодо віднесення населених пунктів та суб'єктів господарювання до груп (категорій) із цивільного захисту;

45) розробляє плани взаємодії із заінтересованими органами управління та силами цивільного захисту на випадок виникнення надзвичайних ситуацій;

46) проводить у встановленому порядку внутрішній аудит;
47) здійснює міжнародне співробітництво в межах компетенції з профільними структурами зарубіжних країн та міжнародними організаціями через Управління європейської інтеграції та міжнародного співробітництва ДСНС;

48) здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Головного управління та підпорядкованих підрозділів;

49) забезпечує надання підпорядкованими підрозділами у передбачених законодавством випадках платних послуг;

50) вносить ДСНС пропозиції щодо технічного регулювання у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, а також щодо встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до засобів протипожежного захисту та аварійно-рятувальних засобів, пожежонебезпечної продукції;

51) проводить через підпорядковані підрозділи роботи із стандартизації, сертифікації, акредитації та метрологічного забезпечення діяльності з питань, що належать до компетенції ДСНС;

52) подає до ДСНС пропозиції щодо стратегічних, програмно-планових документів у відповідній сфері та забезпечує їх виконання;

53) забезпечує додержання вимог законодавства з питань охорони праці у Головному управлінні;

54) проводить роботу з профілактики правопорушень та додержання дисципліни в Головному управлінні та підпорядкованих підрозділах;

55) здійснює відповідно до законодавства заходи щодо забезпечення правового та соціального захисту осіб рядового і начальницького складу служби цивільного захисту, пенсіонерів, ветеранів служби цивільного захисту та членів їх сімей, державних службовців і працівників Головного управління та підпорядкованих підрозділів;

56) сприяє розвитку соціального діалогу, проведенню консультацій із всеукраїнськими об'єднаннями профспілок і всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців щодо проектів законів, інших нормативно-правових актів з питань

реалізації державної політики у сфері трудових відносин, оплати праці, охорони праці, соціального захисту населення;

57) здійснює закупівлі товарів, робіт та послуг у встановленому законом порядку;

58) у межах, визначених законодавством, виконує функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління;

59) організовує охорону об'єктів державної власності, що належать до сфери його управління;

60) розглядає проекти нормативно-правових актів, будівельних норм, стандартів, правил, технічних умов і регламентів та інших нормативно-технічних документів з питань, що належать до компетенції ДСНС, які розробляються міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами, організаціями;

61) здійснює заходи з технічного обслуговування, експлуатації будівель і споруд виробничих і житлово-побутових приміщень Головного управління та підпорядкованих підрозділів;

62) вживає заходів щодо оформлення правовстановлюючих документів на нерухоме майно (будівлі та споруди) та земельні ділянки (у разі відсутності необхідних документів) та уточнення меж земельних ділянок підпорядкованих підрозділів;

63) визначає потребу і розподіляє ресурси та техніку, засоби зв'язку, комп'ютерну техніку та програмне забезпечення, інші матеріальні цінності, майно (за виключенням нерухомого майна), необхідні (за встановленими нормативами) для укомплектування підпорядкованих підрозділів та особового складу;

64) організовує експлуатацію, технічне обслуговування, випробування та ремонт транспортних засобів, пожежно-технічного озброєння, засобів зв'язку, комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, мережного обладнання та засобів технічного захисту інформації, верстатного обладнання, виробничих і побутових приміщень у підпорядкованих підрозділах, веде їх облік, контролює правильність утримання, списання і реалізацію;

65) організовує та забезпечує виконання заходів з безпеки дорожнього руху в підпорядкованих підрозділах;

66) забезпечує у межах компетенції виконання Правил авіаційного пошуку і рятування в Україні;

67) веде облік надзвичайних ситуацій та пожеж у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

68) веде облік сил цивільного захисту територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ;

69) забезпечує діяльність лікарсько-експертної комісії;

70) здійснює за дорученням ДСНС заходи щодо завантаження, вивезення, складування, супроводження до місця призначення гуманітарної допомоги;

71) організовує та забезпечує на підставі плану діяльності на плановий та наступний за плановим два бюджетні періоди складання проекту кошторису та бюджетного запиту і подає їх до ДСНС;

72) організовує та забезпечує відбір та вивчення випускників загальноосвітніх і професійно-технічних закладів, оформлення на них документів для вступу до вищих навчальних закладів цивільного захисту;

73) за дорученням ДСНС представляє її інтереси під час розгляду справ у судах;

74) здійснює інші повноваження, визначені законом та покладені на ДСНС.

3.4 посадові особи ГУ ДСНС

Посадова особа — посадова особа ДСНС, яка відповідно до покладених на неї функцій (обов'язків) у визначеному законом порядку уповноважена на здійснення державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки.

ГУ ДСНС області очолює начальник, якого призначає на посаду за погодженням з Міністром та головою обласної державної адміністрації та звільняє з посади Голова ДСНС.

Начальник ГУ може мати не більше трьох заступників, у тому числі одного заступника, який не очолює відділ, які призначаються на посади за погодженням з Міністром та звільняються з посад Головою ДСНС.

Заступник начальника Головного управління, до повноважень якого відповідно до розподілу обов'язків віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, за посадою одночасно є Головним державним інспектором з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки на відповідній території.

Керівник структурного підрозділу апарату Головного управління, до компетенції якого віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, за посадою одночасно є заступником Головного державного інспектора з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки на відповідній території.

Заступники керівника структурного підрозділу апарату Головного управління, до компетенції якого віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, керівники відділів та секторів структурного підрозділу апарату Головного управління, до компетенції якого віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, за посадою одночасно є старшими державними інспекторами з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки на відповідній території.

Інші посадові особи структурного підрозділу апарату Головного управління, до компетенції якого віднесено питання державного нагляду (контролю) у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, за посадою одночасно є державними інспекторами з нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки на відповідній території.

3.5 Організація діяльності територіальних органів районного (міського) рівня

Районний (міський), відділ, (сектор) Головного управління ДСНС в області, є територіальним органом ДСНС України нижчого рівня та підпорядковується Головному управлінню ДСНС в області як територіальному органу управління вищого рівня.

Районний (міський), відділ (сектор) діє на підставі «Положення...», яке затверджується в установленому порядку начальником Головного управління ДСНС в області.

Районний (міський), відділ, (сектор):

- забезпечує реалізацію повноважень ДСНС на території відповідної адміністративної одиниці;

- здійснює державний нагляд (контроль) за додержанням та виконанням вимог законодавства у сферах пожежної і техногенної безпеки, цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру.

Районний (міський) відділ (сектор) під час виконання покладених на нього завдань в установленому порядку взаємодіє з місцевими держадміністраціями та органами місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами, організаціями, розташованими на території відповідної адміністративної одиниці.

3.5.1 Функції районного (міського) відділу (сектора)

Районний (міський) відділ (сектор) відповідно до покладених на нього завдань:

- узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, надає Головному управлінню пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств;

- в межах компетенції здійснює повноваження у сфері цивільного захисту в складі Харківської міської ланки територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту Харківської області (далі – ЄДС ЦЗ), які визначені вимогами чинного законодавства;

- бере участь у підготовці органів управління підприємств, установ та організацій за напрямком реагування на надзвичайні ситуації та цивільного захисту;

- бере участь у заходах щодо створення, утримання та реконструкції фонду захисних споруд цивільного захисту, забезпечує разом з адміністрацією району здійснення контролю за готовністю зазначених споруд до використання за призначенням, проведення їх технічної інвентаризації;

- в межах компетенції, здійснює заходи щодо впровадження на території адміністративного району інженерно-технічних заходів цивільного захисту;

- бере участь у заходах щодо радіаційного і хімічного захисту, координує та контролює здійснення заходів щодо захисту населення і територій у разі виникнення радіаційних аварій та надзвичайних ситуацій, пов'язаних із виливом (викидом) небезпечних хімічних речовин;

- здійснює разом із місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями прогнозування імовірності виникнення надзвичайних ситуацій, вносить пропозиції щодо показників ризику та приймає участь у районуванні території щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій;

- взаємодіє з місцевими органами виконавчої влади, суб'єктами господарювання щодо здійснення заходів з евакуації населення;

- забезпечує здійснення заходів з мінімізації та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пов'язаних із технологічними терористичними проявами та іншими видами терористичної діяльності під час проведення антитерористичних операцій, а також проводить просвітницьку та практично-навчальну роботу з метою підготовки населення до дій в умовах вчинення терористичного акту;

- залучає підрозділи пошуково-рятувальних сил та аварійно-рятувальних служб місцевих органів виконавчої влади, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності та координує їх діяльність під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, організовує проведення пошуково-рятувальних, аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт і здійснює контроль за їх проведенням;

- організовує та здійснює заходи з службової підготовки особового складу підпорядкованих підрозділів;

- проводить через підпорядковані підрозділи піротехнічні роботи, пов'язані із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боєприпасів та підричних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), за винятком

територій, на яких розміщені і постійно дислокуються військові частини, установи, військові навчальні заклади, підприємства та організації Збройних Сил, інших військових формувань, утворених відповідно до законів;

- вносить Головному управлінню пропозиції щодо формування переліку суб'єктів господарювання, галузей та окремих територій, що підлягають постійному та обов'язковому аварійно-рятувальному обслуговуванню, а також порядку здійснення такого обслуговування;

- забезпечує гасіння пожеж, рятування людей, надання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха та інших видів небезпечних подій, що становлять загрозу життю або здоров'ю людей чи призводять до завдання матеріальних збитків;

- організовує та забезпечує охорону від пожеж підприємств, установ, організацій та інших об'єктів на підставі договорів;

- реалізує в межах повноважень, передбачених законом, державну політику у сфері волонтерської діяльності щодо надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок стихійного лиха, екологічних, техногенних та інших катастроф, а також щодо ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру;

- здійснює оповіщення та інформування місцевих органів виконавчої влади про загрозу виникнення і виникнення надзвичайних ситуацій;

- бере участь у впровадженні та забезпечує функціонування і розвиток системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112;

- бере участь у ліквідації медико-санітарних наслідків надзвичайних ситуацій, наданні екстреної домедичної допомоги у зоні надзвичайної ситуації (осередку ураження) постраждалим та рятувальникам;

- бере участь у провадженні наукової, науково-технічної, інвестиційної, інформаційної діяльності, сприяє створенню і впровадженню сучасних інформаційних технологій та комп'ютерних мереж, з питань, що належать до компетенції ДСНС України;

- надає Головному управлінню пропозиції щодо державного замовлення на підготовку фахівців у відповідній сфері;
- здійснює підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації осіб рядового і молодшого начальницького складу служби цивільного захисту, забезпечує підвищення кваліфікації працівників підпорядкованих підрозділів, а також осіб, включених до кадрового резерву;
- бере участь у організації навчання населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях, у розробці відповідних організаційно-методичних рекомендацій та програм з підготовки населення до таких дій;
- організовує і здійснює безпосередньо та через підпорядковані підрозділи державний нагляд (контроль) за додержанням і виконанням вимог законодавства у сферах пожежної і техногенної безпеки та цивільного захисту місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання;
- здійснює реєстрацію декларацій відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки;
- здійснює державний нагляд (контроль) за:
 - вжиттям інженерно-технічних заходів цивільного захисту відповідно до закону;
 - діяльністю аварійно-рятувальних служб, станом їх готовності до реагування на аварії та надзвичайні ситуації;
 - дотриманням періодичності навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів цивільного захисту, та вживає заходів для усунення виявлених недоліків;
- проводить оцінку відповідності у сфері цивільного захисту згідно із законодавством;
- розглядає у разі звернення фізичних чи юридичних осіб проектну документацію щодо влаштування засобів протипожежного захисту (систем пожежогасіння, пожежної сигналізації, оповіщення про пожежу та управління евакуацією людей, протидимного захисту, пожежного спостереження, вогнезахисної обробки будівельних конструкцій (виробів, матеріалів), а також

бере участь у прийманні проведених робіт із влаштування зазначених засобів у встановленому порядку;

- перевіряє наявність і утримання в стані готовності автоматизованих систем раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення в разі їх виникнення та систем протипожежного захисту на об'єктах, які підлягають обладнанню такими системами;

- перевіряє наявність і готовність до використання в разі виникнення надзвичайних ситуацій промислових засобів захисту органів дихання від небезпечних хімічних речовин, засобів цивільного захисту, стан їх утримання та ведення обліку;

- складає акти, довідки перевірок, видає приписи про усунення порушень вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки, а в разі встановлення порушень, що створюють загрозу життю та здоров'ю людей, звертається через Головне управління до адміністративного суду щодо застосування заходів реагування у вигляді повного або часткового зупинення до повного усунення порушень вимог законодавства у сфері техногенної та пожежної безпеки роботи підприємств, окремих виробництв, виробничих діляниць, агрегатів, експлуатації об'єктів, будівель, споруд, цехів, діляниць, окремих приміщень, а також машин, механізмів, устаткування, транспортних засобів, проведення робіт, у тому числі будівельно-монтажних, випуску та реалізації пожежонебезпечної продукції, систем та засобів протипожежного захисту, надання послуг;

- подає на розгляд Головному управлінню пропозиції щодо підвищення ефективності захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, удосконалення системи цивільного захисту на відповідних територіях, в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності;

- подає Головному управлінню, адміністрації Київського району Харківської міської ради інформацію про юридичних та фізичних осіб, винних у порушенні законодавства у сфері цивільного захисту;

- застосовує заходи реагування (санкції) за порушення вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та

пожежної безпеки, а також в межах наданих повноважень здійснює контроль за виконанням застосованих запобіжних заходів;

- забезпечує інформування громадськості про реалізацію державної політики з питань, що належать до компетенції ДСНС України;

- проводить інформаційно-роз'яснювальну, агітаційно-пропагандистську та культурно-масову роботу з питань безпеки життєдіяльності та популяризації служби цивільного захисту;

- у разі звернення фізичних чи юридичних осіб надає:

- технічні умови для інженерного забезпечення об'єкта будівництва щодо пожежної та техногенної безпеки, згідно компетенції;

- методичні рекомендації щодо розроблення та підготовки положень, інструкцій, інших нормативних документів у сфері пожежної та техногенної безпеки, що діють на підприємствах, в установах, організаціях та на інших суб'єктах господарювання незалежно від форми власності;

- перевіряє відповідно до закону стан:

- готовності до використання за призначенням аварійно-рятувальної техніки, засобів цивільного захисту, а також обладнання, призначеного для забезпечення безпеки суб'єктів господарювання;

- планування та готовності до здійснення заходів з організації евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- підготовки населення до дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- бере участь у:

- розробленні адміністрацією Київського району Харківської міської ради програм з питань, що належать до компетенції ДСНС України;

- розгляді проектів районних програм, що розробляються з метою поліпшення захисту об'єктів і територій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- роботі районної комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій;

- здійсненні заходів з переведення Харківської міської ланки територіальної підсистеми ЄДС ЦЗ з режиму функціонування

у мирний час на функціонування в умовах особливого періоду (в межах Київського району м. Харкова);

- розслідуванні (дослідженні) у встановленому порядку пожеж;

- розгляді проектів об'єктів, що належать суб'єктам господарювання, в частині додержання вимог нормативно-правових актів щодо інженерно-технічних заходів, у сфері пожежної та техногенної безпеки;

- розгляді проектів містобудівної документації та подає спеціально уповноваженому органу містобудування та архітектури висновки щодо додержання вимог у сфері пожежної та техногенної безпеки;

- у межах повноважень у підготовці пропозицій щодо віднесення населених пунктів та суб'єктів господарювання до груп (категорій) із цивільного захисту.

- розробляє плани взаємодії із заінтересованими органами управління та силами цивільного захисту на випадок виникнення надзвичайних ситуацій;

- здійснює розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Відділу та підпорядкованих підрозділів;

- забезпечує надання підпорядкованими підрозділами у передбачених законодавством випадках платних послуг;

- вносить Головному управлінню пропозиції щодо технічного регулювання у сфері цивільного захисту, пожежної та техногенної безпеки, а також щодо встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до засобів протипожежного захисту та аварійно-рятувальних засобів, пожежонебезпечної продукції;

- подає до Головного управління пропозиції щодо стратегічних, програмно-планових документів у відповідній сфері та забезпечує їх виконання;

- забезпечує додержання вимог законодавства з питань охорони праці у Відділі;

- проводить роботу з профілактики правопорушень та додержання дисципліни у Відділі та підпорядкованих підрозділах;

- здійснює відповідно до законодавства заходи щодо забезпечення правового та соціального захисту осіб рядового і на-

чальницького складу служби цивільного захисту, пенсіонерів, ветеранів служби цивільного захисту та членів їх сімей, працівників Відділу та підпорядкованих підрозділів;

- у межах, визначених законодавством, виконує функції з управління об'єктами державної власності, що належать до сфери його управління;

- організовує охорону об'єктів державної власності, що належать до сфери його управління;

- здійснює заходи з технічного обслуговування, експлуатації будівель і споруд виробничих і житлово-побутових приміщень Відділу та підпорядкованих підрозділів;

- вживає заходів щодо оформлення правовстановлюючих документів на нерухоме майно (будівлі та споруди) та земельні ділянки (у разі відсутності необхідних документів) та уточнення меж земельних ділянок підпорядкованих підрозділів;

- визначає потребу і розподіляє ресурси та техніку, засоби зв'язку, комп'ютерну техніку та програмне забезпечення, інші матеріальні цінності, майно (за виключенням нерухомого майна), необхідні (за встановленими нормативами) для укомплектування підпорядкованих підрозділів та особового складу;

- організовує експлуатацію, технічне обслуговування, випробування та ремонт транспортних засобів, пожежно-технічного озброєння, засобів зв'язку, комп'ютерної техніки та програмного забезпечення, мережного обладнання та засобів технічного захисту інформації, верстатного обладнання, виробничих і побутових приміщень у підпорядкованих підрозділах, веде їх облік, контролює правильність утримання, списання і реалізацію;

- організовує та забезпечує виконання заходів з безпеки дорожнього руху в підпорядкованих підрозділах;

- забезпечує у межах компетенції виконання Правил авіаційного пошуку і рятування в Україні;

- веде облік надзвичайних ситуацій та пожеж у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;

- веде облік сил підприємств, установ та організацій району, які можуть залучатися для вирішення питань цивільного захисту;

- здійснює за дорученням Головного управління заходи щодо завантаження, вивезення, складування, супроводження до місця призначення гуманітарної допомоги;
- здійснює інші повноваження, визначені законом та покладені на ДСНС України.

3.5.2 Посадові особи районного управління (відділу, сектору)

Головною посадовою особою районного підрозділу у сфері державного нагляду є заступник начальника районного управління (відділу, сектору) ГУ ДСНС (...) району (...) області, який за посадою є Головним державним інспектором з нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки (...) району (...) області.

Ця посадова особа являється безпосереднім керівником підрозділу (інспекторської групи) і несе відповідальність за діяльність ввіреного підрозділу та розподіл функціональних обов'язків.

У разі відсутності посади заступника начальника функції Головного державного інспектора може виконувати (за узгодженням з ГУ ДСНС області) один з головних спеціалістів (фахівців) районного підрозділу.

Інші посадові особи управління (відділу, сектору), які забезпечують здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки за посадою одночасно є державними інспекторами з нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки відповідного району відповідної області.

3.5.3 Порядок розподілу функціональних обов'язків

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОBOB'ЯЗКИ СПІВРОБІТНИКІВ визначаються виходячи з основних функцій, покладених на органи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

ПРИНЦИПИ РОЗПОДІЛУ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ ОBOB'ЯЗКІВ за працівниками при здійсненні наглядових функцій, як правило, формуються на таких засадах:

- **ЗОНАЛЬНИЙ** - закріплення об'єктів здійснюється по конкретних територіальних зонах (дільницях).

Крім того, разом із зональним принципом широко використовується **ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ** принцип розподілу посадових

обов'язків, метою якого є підвищення ефективності діяльності в органах державного нагляду, а також для стеження за обстановкою, підготовки узагальнених матеріалів і пропозицій.

За функціональним принципом розподіл посадових обов'язків здійснюється по дільницям (функціональним напрямкам) роботи, а саме:

- проведення перевірок протипожежного стану об'єктів;
- облік і аналіз пожеж та їх наслідків;
- розслідування пожеж (в межах повноважень);
- адміністративно-правова діяльність;
- нормативно-технічна робота (в межах повноважень);
- реєстрація декларацій відповідності матеріально-технічної бази, документів дозвільного характеру (виконання дозвільно-реєстраційних функцій);
- масово-роз'яснювальна робота;
- контроль за ліцензіатами щодо надання послуг та виконання робіт протипожежного призначення;
- контроль за діяльністю відомчих організацій;
- взаємодія з органами державної влади та органами місцевого самоврядування;
- облік та контроль за впровадженням систем протипожежного захисту;
- контроль за роботою добровільних протипожежних формувань;
- робота з громадськістю та ін.

Функціональні обов'язки керівника органу державного нагляду, в основному, передбачають управлінські (організаційні-розпорядчі) та контрольні функції, а саме:

- контроль за наглядово-профілактичною діяльністю;
- забезпечення взаємодії з органами внутрішніх справ в розкритті злочинів, пов'язаних з пожежами;
- підтримання зв'язку з місцевими органами влади;
- визначення та розподіл посадових обов'язків о\с;
- планування роботи та контроль за її виконанням;
- організація та контроль навчання серед о\с;
- організація роботи з громадянами;
- аналіз оперативно-службової діяльності;
- розробка заходів попередження пожеж;

- участь в роботі районної Ради Добровільного пожежного товариства;

- контроль за протипожежним станом об'єктів;

- контроль законності в виконанні рішень уряду, наказів та законодавства, накладення адміністративних стягнень тощо;

- облік службової діяльності та ін.

Функціональні обов'язки керівника затверджуються керівником вищестоящего органу.

Функціональні обов'язки працівників районного підрозділу визначаються керівниками цих підрозділів і розподіл їх проходить з урахуванням підготовки, досвіду та об'єму роботи інспекторського складу.

Функціональні обов'язки інженерно-інспекторського складу, в основному, передбачають виконавчі функції і в зводяться до розробки і здійсненню заходів, направлених на попередження пожеж і забезпечення їх успішного гасіння на території міста і району.

Але все ж основною функцією інженерно-інспекторського завжди залишається проведення планових та позапланових перевірок об'єктів.

У зв'язку з цим, керівником органу державного нагляду встановлюється:

- перелік об'єктів, закріплених за інспекторським складом для профілактичного обслуговування;

- границі ділянок, що обслуговуються.

3.5.4 Планування роботи в територіальних органах ДСНС України

Планування - одна з провідних функцій управлінської діяльності щодо визначення (на основі досягнень науки і практики, результатів службової діяльності) основних напрямків і завдань діяльності на конкретний майбутній період функціонування підрозділу, розробка комплексу заходів, що забезпечують досягнення визначених цілей та їх здійснення.

Діяльність органів державного нагляду здійснюється відповідно до планів, які розробляються урядовим та територіальними органами.

Плани роботи повинні складатися на основі:

- аналізу обстановки з пожежами;
- стану пожежної безпеки об'єктів;
- сезонних пожежно-профілактичних заходів;
- з урахуванням рішень органів законодавчої та виконавчої влади.

В органах та підрозділах ДСНС України, крім річного плану роботи, розробляють такі плани робіт:

- в урядовому - на квартал (з розбивкою по структурних підрозділах);
- у територіальних - на квартал, а в їх структурних підрозділах (відділ, сектор) - на місяць. Крім того, у територіальних органах обласного рівня розробляються Основні напрями пожежно-профілактичної роботи на рік, які надсилаються до міських та районних органів ДСНС України;
- в територіальних органах місцевого рівня - на квартал. Кожний державний інспектор – складає план роботи на місяць та здійснює щоденний облік виконаної роботи.

Плани робіт на наступний рік складаються в строк до двадцятого числа останнього місяця поточного року. В річних планах відображаються напрямки на вибір першочергових завдань.

3.5.5 Облік службової діяльності в територіальних органах ДСНС

Для здійснення наглядових функцій за державними інспекторами закріплюються об'єкти народного господарства, а для стеження за обстановкою, підготовки загальних матеріалів і пропозицій ведеться службова документація по дільницям роботи (облік та аналіз пожеж, адміністративна практика, нормативно-технічна робота, протипожежна пропаганда, робота з відомчими організаціями та відомствами та ін.), для чого затверджено ряд документів:

- журнал обліку наглядових справ;
- журнал реєстрації інформації про пожежу та обліку пожеж;
- журнал обліку справ про адміністративні правопорушення;
- журнал обліку масово-роз'яснювальної роботи з питань пожежної безпеки через засоби масової інформації;

- журнал реєстрації посвідчень на проведення перевірки;
- протокол про адміністративне правопорушення;
- постанова про накладення адміністративного стягнення за порушення (невиконання) вимог пожежної безпеки;
- акт про недопущення до проведення планової (позапланової) перевірки
- акт про пожежу;
- акт складений за результатами перевірки додержання (виконання) вимог законодавства у сферах пожежної і техногенної безпеки, цивільного захисту, контролю за діяльністю аварійно-рятувальних служб;
- припис про усунення порушень вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної та пожежної безпеки;
- та інші...

Питання для самостійної підготовки

1. Порядок утворення Головних управлінь ДСНС України
2. Типова структура Головного управління ДСНС України
3. Функції ГУ ДСНС.
4. Посадові особи ГУ ДСНС.
5. Які структурні підрозділи підпорядковуються Головним управлінням ДСНС України в областях ...?
6. Основні функціональні напрямки діяльності органу державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.
7. Планування роботи в органах та підрозділах ДСНС України.
8. З урахуванням чого повинні складатися плани робіт?
9. Організація діяльності територіальних органів районного (міського) рівня
10. Функції районного (міського) відділу (сектора)
11. Посадові особи районного (міського) відділу (сектора)
12. Порядок розподілу функціональних обов'язків
13. Планування роботи в територіальних органах ДСНС
14. Облік службової документації в територіальних органах ДСНС

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI.
2. Указ Президента України від 24 грудня 2012 року № 726 «Про деякі заходи з оптимізації системи центральних органів виконавчої влади».
3. Указ Президента України від 16 січня 2013 року № 20 «Деякі питання Державної служби з надзвичайних ситуацій».
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2015 року № 1052 «Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 21 січня 2013 р. № 33 «Про утворення територіальних органів Державної служби з надзвичайних ситуацій».
6. Пожежна безпека. ГУДПО МВС України (нормативні акти та інші документи), в 17 томах, К., Основа, 1997-2017.
7. Журнал «Пожежна безпека», К., ДДПБ МНС України, 2014-2018.

ЛЕКЦІЯ 4. ГРОМАДСЬКІ ПРОТИПОЖЕЖНІ ФОРМУВАННЯ В УКРАЇНІ

План:

1. Організація діяльності добровільних пожежних дружин (команд)
 - 1.1. Підстави створення добровільної пожежної охорони
 - 1.2. Мета та основні завдання добровільної пожежної охорони
 - 1.3. Організація діяльності добровільної пожежної охорони
 - 1.4. Утримання ДПД (ДПК), заохочення та страхування її членів
2. Організація діяльності пожежно-технічної комісії (ПТК)
 - 2.1. Мета створення пожежно-технічної комісії
 - 2.2. Основні завдання та напрямки роботи пожежно-технічної комісії
 - 2.3. Склад та порядок роботи пожежно-технічної комісії.
3. Дружини юних рятувальників-пожежних (ДЮРП)

3.1. Порядок створення, основні завдання та напрямки роботи

3.2. Організація роботи дружин юних рятувальників-пожежних

3.3. Керівництво роботою дружин юних рятувальників-пожежних

3.4. Матеріально-технічне забезпечення руху юних рятувальників-пожежних

4. Мета та основні завдання діяльності Добровільного пожежного товариства

4.1 Організація діяльності добровільних пожежних дружин (команд)

4.1.1 Підстави створення добровільної пожежної охорони

Створення підрозділів добровільної пожежної охорони регламентовано Кодексом цивільного захисту України (ст.63 «Добровільна пожежна охорона»), в якій зазначено, що «...у суб'єктів господарювання, населених пунктах для здійснення заходів із запобігання виникненню пожеж та організації їх гасіння органи місцевого самоврядування за рішенням територіальних громад, а також керівники суб'єктів господарювання можуть утворювати пожежно-рятувальні підрозділи для забезпечення добровільної пожежної охорони».

Для забезпечення функціонування добровільної пожежної охорони утворюються пожежно-рятувальні підрозділи:

- за рішенням керівника суб'єкта господарювання - з числа його працівників;
- за рішенням органу місцевого самоврядування - з числа жителів відповідного населеного пункту.

Порядок забезпечення діяльності пожежно-рятувальних підрозділів добровільної пожежної охорони, права та обов'язки осіб, які є їх членами, визначаються Положенням про добровільну пожежну охорону, що затверджується органом місцевого самоврядування, керівником суб'єкта господарювання, що їх утворили, за погодженням з територіальним органом ДСНС.

Організація та здійснення діяльності добровільних пожежних дружин регламентується: постановою КМ України від 17.07.2013 року № 564 «Про Порядок функціонування добровільної пожежної охорони».

4.1.2 Мета та основні завдання добровільної пожежної охорони

Добровільна пожежна охорона створюється з метою проведення заходів із запобігання виникненню пожеж та організації їх гасіння.

Пожежно-рятувальні підрозділи добровільної пожежної охорони відповідно до покладених на них завдань:

- 1) проводять заходи із запобігання виникненню пожеж;
- 2) здійснюють гасіння пожеж, проводять евакуацію людей та матеріальних цінностей, заходи для мінімізації або ліквідації наслідків пожеж, зокрема разом з підрозділами державної, відомчої та місцевої пожежної охорони;
- 3) проводять заходи для постійного підтримання своєї готовності;
- 4) інформують територіальний орган ДСНС про факти виникнення пожеж і порушення вимог щодо пожежної безпеки;
- 5) проводять серед працівників підприємств, установ, організацій та громадян роботу з дотримання правил пожежної безпеки, підбір осіб, які бажають стати членами пожежно-рятувального підрозділу добровільної пожежної охорони;
- 6) вносять керівникам суб'єктів господарювання та органам місцевого самоврядування, що їх утворили, пропозиції щодо забезпечення пожежної безпеки;
- 7) беруть участь у проведенні:
 - оглядів-конкурсів протипожежного стану;
 - заходів з утворення та організації роботи дружин юних пожежників (разом з територіальними органами ДСНС, органами освіти, молодіжними організаціями);
 - перевірок протипожежного стану об'єктів (разом з територіальними органами ДСНС);
- 8) здійснюють інші функції, передбачені актами законодавства.

4.1.3 Організація діяльності добровільної пожежної охорони

Діяльність підрозділу добровільної пожежної охорони за умови відповідального ставлення до них з боку керівництва підприємства і правильного спрямування їх роботи може суттєво сприяти покращенню протипожежного стану з таким ефектом, що його важко переоцінити.

Пожежно-рятувальні підрозділи добровільної пожежної охорони утворюються як (залежно від рівня забезпечення технікою та режиму роботи):

пожежна дружина - підрозділ, забезпечений пожежними мотопомпами та/або первинними засобами для гасіння пожеж;

пожежна команда - підрозділ, забезпечений пожежними автомобілями або іншою необхідною технікою для гасіння пожеж.

9. Пожежні дружини (команди) поділяються на такі категорії:

1) *пожежні дружини*:

першої категорії, що забезпечуються пожежними мотопомпами та первинними засобами для гасіння пожеж;

другої категорії, що забезпечуються первинними засобами для гасіння пожеж;

2) *пожежні команди*:

першої категорії, що забезпечують цілодобове чергування диспетчерів, водіїв пожежних машин та караульних у пожежних депо;

другої категорії, що забезпечують цілодобове чергування диспетчерів та водіїв пожежних машин з перебуванням інших караульних за місцем роботи (навчання) або місцем проживання;

третьої категорії, що забезпечують цілодобове чергування диспетчерів з перебуванням інших караульних (у тому числі водіїв пожежних машин) за місцем роботи (навчання) або місцем проживання.

Пожежна дружина (команда) може утворюватися незалежно від функціонування підрозділів державної, відомчої чи місцевої пожежної охорони.

Пожежну дружину (команду) очолює начальник, який призначається на посаду і звільняється з посади відповідним органом

місцевого самоврядування, керівником суб'єкта господарювання за пропозицією загальних зборів членів дружини (команди).

Начальник пожежної дружини (команди) має заступників, які у разі відсутності начальника пожежної дружини (команди) виконують його обов'язки.

Начальник пожежної дружини (команди) здійснює керівництво її діяльністю та несе персональну відповідальність за виконання покладених на неї завдань.

Членом пожежної дружини (команди) на добровільних засадах може бути особа, яка досягла 21-річного віку і здатна за своїми здібностями та станом здоров'я виконувати покладені на неї обов'язки.

Особи, які вступають до ДПД, подають на ім'я керівника підприємства письмову заяву.

Зарахування у члени ДПД та подальші зміни її складу оголошуються наказом керівника підприємства.

Начальник ДПД призначається з інженерно-технічних працівників і підпорядковується керівникові підприємства.

Начальник відділення ДПД зобов'язаний:

- стежити за додержанням протипожежного режиму та готовністю до дії засобів пожежогасіння.

- перед початком роботи перевіряти присутність членів відділення ДПД.

- перевіряти знання членами ДПД своїх обов'язків.

- після закінчення роботи перевіряти наявність порушень правил пожежної безпеки, які можуть привести до виникнення пожежі або надзвичайної ситуації, вживати заходів до їх усунення.

- у разі виникнення пожежі організовувати її ліквідацію до прибуття пожежно-рятувальних підрозділів ДСНС або начальника добровільної пожежної дружини (команди).

Члени ДПД (ДПК) повинні:

- знати і виконувати правила пожежної безпеки, які діють на підприємстві.

- стежити за готовністю до дії засобів пожежогасіння, зв'язку, пожежної техніки.

- знати свої обов'язки згідно з табелем бойової обслуги і в разі виникнення пожежі брати активну участь у її ліквідації.

У разі виявлення на підприємстві порушень вимог пожежної безпеки складати на винних осіб протоколи про вчинення адміністративного правопорушення (ст. 255 Кодексу України про адміністративні правопорушення) та передавати їх на розгляд до місцевих органів державного пожежного нагляду.

Добровільні пожежні команди залучаються для ліквідації пожеж або інших надзвичайних ситуацій за межами підприємства згідно з планом залучення сил і засобів та інструкції взаємодії між підприємством і підрозділами МНС.

Контроль за діяльністю ДПД (ДПК) здійснюють:

- керівники підприємств, на яких вони створені;
- посадові особи, на яких безпосередньо покладені функції контролю за станом пожежної безпеки на підприємстві;
- служби пожежної безпеки відповідних міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та об'єднань підприємств;
- органи державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки.

Посадові особи, на яких покладено контроль за діяльністю ДПД (ДПК), зобов'язані щомісяця перевіряти їх готовність до дій з ліквідації пожеж. Результати перевірки реєструються в спеціальному журналі.

4.1.4 Утримання ДПД (ДПК), заохочення та страхування її членів

Фінансування і матеріально-технічне забезпечення добровільної пожежної охорони здійснюється за рахунок коштів місцевих бюджетів та коштів суб'єктів господарювання, а також членських внесків, дотацій, прибутку від провадження господарської діяльності, прибутку від майна добровільної пожежної охорони, дивідендів, надходжень від страхових компаній, пожертвувань юридичних та фізичних осіб, інших джерел, не заборонених законодавством.

Члени добровільних пожежних дружин (команд) підлягають обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, одержаного під час ліквідації пожежі або наслідків аварії (Пост. КМУ від 03.04.1995 р. № 232 «Про затвердження Поло-

ження про порядок і умови обов'язкового особистого страхування працівників відомчої та місцевої пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд)».

Страхування членів добровільних пожежних дружин (команд) здійснюється за рахунок підприємств, де вони створені.

Приміщення, засоби зв'язку, пожежна техніка, інше майно, а також кошти, що в установленому порядку надходять від юридичних та фізичних осіб (благодійна допомога, членські внески, плата за надання послуг тощо) для забезпечення діяльності пожежної дружини (команди), підлягають обліку та використанню згідно із законодавством.

Винагорода особам, які забезпечують добровільну пожежну охорону, за час їх участі у гасінні пожеж, здійсненні пожежно-профілактичних заходів та чергувань, громадянам, які залучалися в індивідуальному порядку до робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, здійснюється згідно з укладеними цивільно-правовими договорами між такими особами місцевою державною адміністрацією або органом місцевого самоврядування, суб'єктом господарювання, які залучали громадян до проведення зазначених робіт, за рахунок коштів, що виділяються для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, з розрахунку середньомісячного заробітку за місцем основної роботи, але не менше десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

4.2 Організація діяльності пожежно-технічної комісії (ПТК)

4.2.1 Мета створення пожежно-технічної комісії

Пожежно-технічні комісії можуть створюватись на підприємствах (у тому числі сільськогосподарських), в установах та організаціях незалежно від форм власності за рішенням керівника.

Метою створення ПТК є залучення інженерно-технічних працівників, службовців тощо до активної участі у роботі щодо попередження пожеж, і посилення протипожежного захисту підприємств.

У виняткових випадках (за погодженням з місцевими органами ДПН і державного нагляду за охороною праці) функції ПТК може виконувати комісія з охорони праці.

На великих промислових підприємствах (металургійних, машинобудівних, хімічних та інших), крім загальнооб'єктової, можуть створюватися цехові ПТК.

ПТК створюється за рішенням трудового колективу підприємства. На підставі цього рішення наказом керівника підприємства встановлюється персональний склад ПТК та порядок її роботи.

На підставі Типового положення (наказ МНСУ від 20.05.2009 р. № 347), розробляється Положення про ПТК підприємства, яке затверджується його керівником та погоджується з керівником місцевого органу державного нагляду.

ПТК у своїй діяльності керується нормативно-правовими актами з питань пожежної безпеки, а також Положенням про ПТК підприємства.

ПТК в своїй діяльності повинна взаємодіяти і підтримувати постійні зв'язки з місцевим органом державного нагляду, профспілковими організаціями, комісією та службою з питань охорони праці підприємства.

4.2.2 Основні завдання та напрямки роботи пожежно-технічної комісії

Основними завданнями ПТК є:

- сприяння адміністрації підприємства у проведенні пожежно-профілактичної роботи та здійсненні контролю за дотриманням вимог стандартів, норм, правил, інструкцій та інших нормативних актів з питань пожежної безпеки, а також приписів і постанов органів державного пожежного нагляду;

- участь при прийнятті рішень щодо комплексних заходів для забезпечення пожежної безпеки, впровадження досягнень науки, техніки та позитивного досвіду в протипожежному захисті підприємства і використання коштів на їх реалізацію, а також внесення питань з пожежної безпеки до колективного договору (угоди).

- підготовка на підставі аналізу стану пожежної безпеки пропозицій (рекомендацій) адміністрації підприємства (органу самоврядування трудового колективу) щодо удосконалення протипожежного захисту.

- проведення серед працівників підприємства масової роз'яснювальної роботи та пропаганди заходів щодо забезпечення пожежної і техногенної безпеки. Проведення занять з евакуації робітників та службовців під час пожежі або надзвичайної ситуації.

- здійснення контролю за впровадженням на підприємстві пожежної техніки та протипожежного устаткування, що застосовуються для запобігання пожежам та для їх гасіння, із наявністю сертифікатів відповідності.

- брати участь у перевітках новобудов, об'єктів і приміщень, де проводиться реконструкція або технічне переоснащення з метою виявлення порушень пожежної і техногенної безпеки.

ПТК з метою виконання покладених на неї завдань здійснює свою роботу у таких напрямках:

- щокварталу проводить протипожежне обстеження усіх виробничих будівель, споруд, складів, лабораторій та інших приміщень підприємства з метою виявлення недоліків у технологічних процесах, роботі агрегатів, установок, в електрогосподарстві, опалювальних системах, у вентиляції, несправностей у системах протипожежного захисту, водопостачання, зв'язку, порушень в утриманні та використанні пожежної техніки, обладнання та інвентарю з оформленням акта пожежно-технічного обстеження. Зазначений акт затверджується керівником підприємства, його копія надсилається до місцевого органу державного нагляду.

- під час обстеження ПТК перевіряє дотримання протипожежних вимог, стандартів, норм, правил, виконання приписів і постанов органів державного пожежного нагляду. У разі виявлення невиконання раніше запропонованих заходів голова ПТК повинен надати (письмово) адміністрації підприємства пропозиції щодо притягнення винних осіб до дисциплінарної відповідальності.

- за результатами перевірок визначає шляхи, способи та терміни усунення виявлених порушень і несправностей.

- вносить пропозиції щодо протипожежного стану підприємства на обговорення адміністрації підприємства, виробничих нарадах, зборів трудового колективу та громадських організацій. Пропонує адміністрації підприємства проект комплексу заходів з усунення наявних недоліків.

- бере участь у розробці з адміністрацією підприємства положень, правил, інструкцій, інших локальних нормативних актів з питань пожежної і техногенної безпеки, що діють у межах підприємства і є обов'язковими до виконання, та у здійсненні контролю за їх додержанням.

- подає пропозиції щодо розроблення адміністрацією комплексних заходів забезпечення пожежної безпеки на підприємстві та про обов'язкове внесення цих питань у колективні договори (угоди).

- надає допомогу адміністрації підприємства в організації навчання працівників правилам пожежної безпеки та діям на випадок пожежі, а також у пропаганді протипожежних заходів (шляхом організації відповідних оглядів, конкурсів, семінарів, навчань, лекцій тощо).

- бере участь у службовому розслідуванні причин пожеж та розробці необхідних заходів щодо запобігання їм.

- сприяє впровадженню у виробництво досягнень науки і техніки, прогресивних пожежобезпечних технологій, сучасних автоматичних засобів виявлення та гасіння пожеж, використанню для їх попередження виробничої автоматики.

- готує пропозиції щодо проведення раціоналізаторської і винахідницької роботи, спрямованої на посилення протипожежного і техногенного захисту підприємства.

- щокварталу перевіряє боєздатність добровільної пожежної дружини, здійснює контроль за справністю та цільовим використанням пожежної техніки та пожежно-технічного озброєння.

Керівник підприємства може доручати ПТК проведення інших заходів, пов'язаних із забезпеченням пожежної і техногенної безпеки підприємства.

4.2.3 Склад та порядок роботи пожежно-технічної комісії

До складу ПТК включаються інженерно-технічні працівники, діяльність яких пов'язана з організацією та проведенням технологічних процесів, експлуатацією та обслуговуванням електроустановок, систем водопостачання, зв'язку, виробничої автоматики, автоматичного протипожежного захисту тощо, а та

кож керівники штатних або добровільних протипожежних формувань і фахівці з пожежної безпеки підприємства, уповноважені трудовим колективом з питань охорони праці, представники профспілок.

Голова ПТК, заступник голови та секретар ПТК обираються на її засіданні.

На посаду голови ПТК обирається головний інженер або один із заступників керівника підприємства, установи та організації, а на посаду секретаря - фахівець підприємства з питань пожежної безпеки.

ПТК здійснює свою діяльність на підставі планів, що розробляються на квартал або півріччя і затверджуються головою ПТК.

ПТК проводить засідання щокварталу.

Рішення ПТК оформлюються протоколами і впроваджуються у життя наказами керівника.

Комісія щороку звітує про проведену нею роботу на загальних зборах (конференціях) трудового колективу.

За сумлінне виконання покладених обов'язків, безпосередній внесок у поліпшення протипожежного стану підприємства членам ПТК надаються матеріальні та моральні заохочення згідно із законодавством, які застосовуються на підприємстві.

4.3 Дружини юних рятувальників-пожежних (ДЮРП)

4.3.1 Порядок створення, основні завдання та напрямки роботи

Дружини юних рятувальників-пожежних – це добровільні об'єднання учнів, вихованців, які створюються з метою виховання у них свідомого ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих, формування здорового способу життя учнів, задоволення потреб у професійному самовизначенні та самореалізації.

Дружини юних рятувальників-пожежних створюються на добровільних засадах у загальноосвітніх і позашкільних навчальних закладах.

ДЮРП здійснюють свою діяльність на підставі «Положення про дружини юних рятувальників-пожежних», яке затверджене

спільним Наказом МНС України та МОН України від 03.03.2006р. № 119/150.

З метою організації роботи дружин юних рятувальників-пожежних і надання методичної допомоги ДСНС України, його структурні підрозділи на місцях, організації ДПТ та ін. визначають відповідальних за роботу з дружинами юних рятувальників-пожежних та здійснюють їх підготовку на базі навчальних пунктів відповідних підрозділів МНС України та організацій ДПТ України.

Основні завдання дружин юних рятувальників-пожежних:

- виховання в учнівської молоді почуття відповідальності за збереження життя та здоров'я людей, матеріальних цінностей в умовах виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;
- формування екологічної культури серед дітей, залучення їх до практичної роботи з охорони навколишнього середовища;
- надання практичної допомоги державним та громадським організаціям у пропаганді безпечної життєдіяльності серед дітей;
- вивчення традицій та історії служб пожежної безпеки та цивільного захисту України;
- задоволення потреб учнів, вихованців у професійному самовизначенні, пропаганда професії рятувальника.

Основними напрямками роботи дружин юних рятувальників-пожежних є:

- популяризація серед учнівської молоді здорового та безпечного способу життя;
- ознайомлення учнів під час навчання та відпочинку з причинами та видами надзвичайних ситуацій, правилами їх поведінки в умовах загрози та виникнення цих ситуацій;
- вивчення основ профілактики пожеж, первинних засобів пожежогасіння та ознайомлення з пожежно-рятувальною технікою, рятувальним спорядженням, засобами зв'язку, системами автоматичного пожежогасіння, пожежної та охоронно-пожежної сигналізації;
- вивчення вимог безпеки життєдіяльності та дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру;

- ознайомлення з правилами безпечної поведінки на воді та першої допомоги під час рятування утопаючих;
- залучення засобів інформування навчального закладу до роз'яснювальної роботи з метою попередження дитячого травматизму під час надзвичайних ситуацій, у побуті, на вулиці, в природному середовищі;
- навчання учнів діям при проведенні рятувальних робіт в екстремальних умовах під час виникнення надзвичайних ситуацій;
- розвиток у дітей заінтересованості до участі в змаганнях з прикладних видів спорту, конкурсах, олімпіадах, вікторинах, кінолекторіях на тематику пожежної та техногенної безпеки;
- розвиток технічної учнівської області.

Також дружини юних рятувальників-пожежних залучають дітей до відвідування навчальних закладів ДСНС України, його підрозділів та обласних інформаційних центрів з питань цивільного захисту, виставок, пам'ятних місць, організовують збір матеріалів про історію та людей пожежної охорони, служби цивільного захисту і ДПТ України, допомагають у створенні в навчальному закладі експозицій слави, організації зустрічей із заслуженими працівниками та ветеранами служби цивільного захисту і ДПТ, майстрами прикладних видів спорту.

4.3.2 Організація роботи дружин юних рятувальників-пожежних

Членами дружини юних рятувальників-пожежних можуть бути учні, вихованці віком від 10 до 18 років, які виявили бажання брати участь у роботі дружини.

Дружина юних рятувальників-пожежних створюється за наявності не менше 10 членів. Дружини можуть поділятися на загони і ланки.

Прийом у члени дружини юних рятувальників-пожежних здійснюється на основі усної заяви на загальному зборі дружини. З усіма учнями, прийнятими до лав дружин, проводяться заняття з питань безпеки життєдіяльності.

Після закінчення навчання юним рятувальникам-пожежникам в урочистій обстановці вручають посвідчення і значок члена дружини юних рятувальників-пожежних.

Вищим органом дружини юних рятувальників-пожежних є загальні збори членів дружини, які збираються, як правило, один раз на рік або у разі необхідності.

Оперативне керівництво роботою дружини юних рятувальників-пожежних здійснює рада, яка обирається на загальних зборах дружини.

Рада із свого складу обирає командира дружини, його заступника, командирів загонів та ланок.

У разі коли дружина малочисельна, на зборах обираються тільки командир дружини та його заступник.

Загальні збори дружини затверджують план роботи дружини юних рятувальників-пожежних, розглядають питання, пов'язані із прийомом у члени дружини тощо. Рада планує роботу дружини та слідує за виконанням плану.

Член дружини юних рятувальників-пожежних зобов'язаний:

- шанувати звання юного рятувальника, брати участь у справах дружини, своєчасно і у визначений строк виконувати завдання ради дружини та її командира;

- вивчати історію створення і розвитку служб пожежної безпеки та цивільного захисту в Україні, бути прикладом у дотриманні вимог безпеки життєдіяльності;

- вести профілактичну та роз'яснювальну роботу серед однолітків та дітей молодшого віку щодо дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

- підвищувати свою загартованість та фізичну культуру, спортивну майстерність, займатися прикладними видами спорту.

Юний рятувальник-пожежний має право:

- обирати та бути обраним до керівних органів дружини юних рятувальників-пожежних;

- брати участь в обговоренні питань, що стосуються діяльності дружини, а також вносити відповідні пропозиції щодо покращання її роботи;

- звертатися за допомогою та консультацією з питань безпеки життєдіяльності до місцевих органів служби цивільного захисту та ДПТ України, займатися в секціях прикладних видів спорту;

- користуватися спортивно-технічними спорудами та інвентарем МНС України і ДПТ, брати участь у змаганнях, конкурсах, виставках з питань безпеки життєдіяльності.

4.3.3 Керівництво роботою дружин юних рятувальників-пожежних

Для організаційного та методичного керівництва роботою дружин юних рятувальників-пожежних доцільно створювати районні, міські, обласні та центральний штаби по роботі з дружинами юних рятувальників-пожежних у складі представників молодіжних організацій, органів управління освітою, служби цивільного захисту, регіональних правлінь ДПТ - в обов'язковому порядку; з представниками телебачення, радіомовлення, творчих спілок, спортивних та інших організацій - за згодою.

Начальник штабу по роботі з дружинами юних рятувальників-пожежних, його заступники, секретар та члени штабу обираються на районних, міських, обласних, всеукраїнських зльотах активістів дружин юних рятувальників-пожежних, що проводяться:

- районні - один раз на два роки;
- обласні - один раз на три роки;
- всеукраїнський - один раз на п'ять років.

За активну роботу, виявлені здібності, а також старанність при вивченні рятувальної справи юних рятувальників-пожежних можуть нагороджувати ДСНС України, органи управління освітою, ДПТ грамотами, нагрудними значками, цінними подарунками, путівками до молодіжного табору, направляти на обласні та всеукраїнські зльоти (фестивалі) та рекомендувати для вступу до навчальних закладів, які готують фахівців пожежної охорони та служби цивільного захисту.

За сміливість, рішучість, ініціативу при гасінні пожежі, дії при виникненні інших надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків юний рятувальник-пожежний може бути рекомендований до відзначення державними нагородами в установленому порядку.

4.3.4 Матеріально-технічне забезпечення руху юних рятувальників-пожежних

Витрати на проведення роботи з дружинами юних рятувальників-пожежних (збори, семінари, фестивалі, змагання, екску-

рсії, походи, рейди, вікторини тощо) здійснюється в межах видатків на проведення навчально-виховного процесу.

Забезпечення відповідним спорядженням, навчальними посібниками, літературою, технічними засобами пропаганди здійснюється за рахунок коштів ДПТ України та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством.

Для проведення практичних занять з дружинами юних рятувальників-пожежних ДСНС України та організаціями ДПТ України, навчальними закладами надаються спортивні бази та спортивні майданчики, інвентар, а також рятувальна техніка, обладнання, спорядження тощо.

4.4 Мета та основні завдання діяльності Добровільного пожежного товариства

Основною метою Товариства є:

- об'єднання і залучення громадян (добровольців) і юридичних осіб – громадських об'єднань для участі в реалізації первинних заходів пожежної безпеки, громадських обов'язків по запобіганню і гасінню пожеж, запобігання і ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій, у тому числі у складі створюваних Товариством підрозділів добровільної і інших видів пожежної охорони, суспільних протипожежних і аварійно-рятувальних формувань;

- здійснення протипожежної пропаганди, сповіщення і навчання заходам пожежної безпеки, освітньої діяльності, цивільний - патріотичного виховання, формування культури безпечної і відповідальної поведінки населення у сфері пожежної безпеки, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій;

- підготовка населення до дій в умовах пожеж, стихійних лих, екологічних, промислових або інших катастроф, до подолання їх наслідків і запобігання нещасним випадкам;

- сприяння розвитку і підтримка фізичної культури, пожежно-прикладного і інших видів спорту серед дітей і молоді, пожежно-технічного і інших видів творчості у сфері пожежної безпеки, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій;

- захист і представлення загальних інтересів членів ДПТ.

Для реалізації поставлених цілей Товариство вирішує наступні завдання:

- протипожежна пропаганда, популяризація пожежної і рятувальної справи, професії пожежника і рятувальника, вчення заходам пожежної безпеки, організація і проведення масових заходів і акцій по запобіганню і гасінню пожеж, захисту від пожеж життя і здоров'я людей, населення і територій від надзвичайних ситуацій;

- формування патріотичного і відповідального відношення громадян до здійснення добродійної діяльності як пожежні добровольці і виконання суспільних обов'язків у сфері пожежної безпеки і захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій;

- професійна підготовка і перепідготовка керівників і фахівців з пожежної безпеки, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, інших категорій фахівців;

- створення і участь в забезпеченні діяльності добровільної і інших видів пожежної охорони, а також суспільних протипожежних і аварійно-рятувальних формувань;

- сприяння розробці і реалізації федеральних, регіональних і місцевих цільових програм і проектів в частині пожежної безпеки, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій;

- сприяння органам державної влади і органам місцевого самоврядування в реалізації первинних заходів пожежної безпеки, захисті життя і здоров'я громадян від пожеж, а також по локалізації і гасінню пожеж, запобіганню і ліквідації наслідків пожеж, стихійних лих і інших надзвичайних ситуацій;

- сприяння в реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту, в т.ч. масового, участь в організації і проведенні дитячих і юнацьких змагань по пожежно-прикладному і іншим видам спорту з дітьми і молоддю;

- участь у встановленому законом порядку в створенні і організації діяльності громадських об'єднань і дружин юних рятувальників, організація пожежно-технічних, художніх, літературних і інших конкурсів, театральних-концертної діяльності, семінарів, конференцій, змагань і інших заходів і акцій з населенням, дітьми і молоддю з тематики пожежної безпеки і захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій;

- розвиток міжнародної співпраці в області пожежної безпеки і захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій;

- організація виробництва і постачання пожежно-технічної і іншої продукції, здійснення заходів по захисту прав споживачів і протидії недобросовісній конкуренції у сфері пожежної безпеки і захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій;
- задоволення потреб населення і організацій в якісних роботах і послугах в області пожежної, комплексної безпеки і захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій і в інших, не заборонених законодавством сферах;
- здійснення видавничої і виставкової діяльності, виробництво сувенірної продукції;

Питання для самостійної підготовки

1. Назвати основні керівні документи, які регламентують порядок створення добровільних пожежних дружин (команд).
2. Назвати основну мету та завдання створення добровільних пожежних дружин.
3. Які основні особливості організація діяльності добровільних пожежних дружин (команд).
4. Порядок утримання, заохочення та страхування членів ДПД.
5. Порядок та особливості організації діяльності пожежно-технічної комісії (ПТК).
6. Підстави створення пожежно-технічної комісії.
7. Мета створення пожежно-технічної комісії.
8. Основні завдання та напрямки роботи пожежно-технічної комісії.
9. Склад та порядок роботи пожежно-технічної комісії.
10. Мета та основні завдання діяльності Добровільного пожежного товариства

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
2. Постанова КМ України від 17.07.2013 року № 564 «Про Порядок функціонування добровільної пожежної охорони».

3. Наказ МНС України та МОН України від 03.03.2006р. № 119/150 «Про затвердження Положення про дружини юних рятувальників-пожежних».

4. Пожежна безпека. ГУДПО МВС України (нормативні акти та інші документи), в 18 томах, К., Основа, 1997-2018.

5. Рожков А.П. Пожежна безпека. (навчальний посібник). К., Пожінформтехніка, 1999.

ЛЕКЦІЯ 5. «ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВОЇ, ВІДОМЧОЇ ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ ТА СЛУЖБ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ»

План:

1. Мета, основні завдання та напрямки роботи служб пожежної безпеки (СПБ)
2. Організація діяльності місцевої пожежної охорони
 - 2.1 Порядок створення та основні завдання МПО
 - 2.2 Організація діяльності МПО
3. Організація діяльності відомчої пожежної охорони

5.1 Мета, основні завдання та напрямки роботи служб пожежної безпеки (СПБ)

Служба пожежної безпеки (далі - СПБ) створюється в апаратах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади (далі - центральні органи виконавчої влади), а також в апаратах асоціацій, корпорацій, концернів та інших виробничих об'єднань (далі - об'єднання) незалежно від форм власності та видів їх діяльності.

СПБ створюється з метою координації і вдосконалення роботи, пов'язаної із забезпеченням пожежної безпеки та контролем за її проведенням, а в об'єднанні - для виконання делегованих йому функцій з питань пожежної безпеки. Повноваження об'єднань у галузі пожежної безпеки визначаються їх статутами або договорами між підприємствами, що утворили об'єднання.

Контроль за діяльністю СПБ здійснюють керівники відповідних центральних органів виконавчої влади, об'єднань, а та-

кож органи державного нагляду (контролю) у сфері пожежної безпеки.

СПБ комплектується, як правило, фахівцями, які мають: повну вищу освіту (спеціаліст, магістр) за напрямом підготовки "Пожежна безпека"; базову вищу освіту (бакалавр) за напрямом підготовки "Пожежна безпека", і стаж роботи в пожежній охороні чи інших службах, що займаються забезпеченням пожежної безпеки не менше 3 років; неповну вищу освіту (молодший спеціаліст) за напрямом підготовки "Пожежна безпека" і стаж роботи за фахом не менше 3 років.

У СПБ в окремих випадках можуть прийматися фахівці з вищою освітою (без спеціальної освіти або стажу роботи у пожежній охороні), якщо вони мають досвід роботи за профілем центрального органу виконавчої влади не менше 5 років.

Відповідно до Наказу МНС України від 29.09.2003 р. № 369 «Про затвердження Типового положення про службу пожежної безпеки» з урахуванням специфіки галузі (виробництва) розробляється Положення про СПБ відповідного міністерства, об'єднання, яке затверджується його керівником.

Положення про СПБ центрального органу виконавчої влади, об'єднання повинно погоджуватися з центральним органом державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки.

У своїй діяльності СПБ центральних органів виконавчої влади, об'єднання взаємодіє з державною пожежною охороною, добровільними пожежними дружинами (командами), іншими організаціями, діяльність яких пов'язана із забезпеченням пожежної безпеки, службами охорони праці центральних органів виконавчої влади, об'єднань і керується законами України, постановами Верховної Ради України, указами та розпорядженнями Президента України, декретами, постановами та розпорядженнями Кабінету Міністрів України, міжгалузевими, галузевими та іншими нормативними актами з питань пожежної безпеки.

Основними завданнями СПБ є:

1. Удосконалення та координація пожежно-профілактичної роботи, організація розробки комплексних заходів щодо поліпшення пожежної безпеки на об'єктах центральних органів виконавчої влади, об'єднання, контроль за їх виконанням.

2. Здійснення методичного керівництва і контролю за діяльністю підвідомчих об'єктів у галузі пожежної безпеки та підрозділів відомчої пожежної охорони.

3. Облік пожеж та їх наслідків на підвідомчих об'єктах.

Основні напрямки роботи СПБ:

1. Перевіряє діяльність підпорядкованих підприємств, установ та організацій щодо забезпечення пожежної безпеки. Вивчає і поширює передовий досвід роботи в цьому напрямі.

2. Організовує розробку за участю підприємств і структурних підрозділів апарату центральних органів виконавчої влади, об'єднань, комплексних заходів (галузових програм) тощо щодо забезпечення та поліпшення пожежної безпеки, погоджує їх з центральним органом державного нагляду і контролює їх виконання.

3. Готує проекти загальних для галузі наказів, директив, розпоряджень, положень тощо з питань пожежної безпеки.

4. Погоджує проекти відомчих (галузових) документів з питань пожежної безпеки, які розробляються іншими структурними підрозділами міністерства.

5. Здійснює контроль за виконанням в апараті міністерства та на підпорядкованих підприємствах вимог пожежної безпеки, установлених актами чинного законодавства та іншими нормативно-правовими актами.

6. Організовує проведення нарад, семінарів, конференцій та конкурсів щодо вдосконалення роботи із забезпечення пожежної безпеки, діяльності пожежно-технічних комісій, добровільних пожежних дружин; готує матеріали для розгляду найважливіших питань пожежної безпеки на засіданнях колегії, службових нарадах тощо.

7. Надає методичну допомогу підвідомчим підприємствам в організації навчання та перевірки знань з питань пожежної безпеки; проводить вступний протипожежний інструктаж з працівниками апарату центральних органів виконавчої влади, веде облік цих інструктажів.

8. Бере участь у пожежно-технічній експертизі проектної документації щодо об'єктів центральних органів виконавчої влади, які будуються, реконструюються, технічно переоснащуються або розширюються.

9. Бере участь у розв'язанні питань організації пожежної охорони на підвідомчих об'єктах, а також штатного розпису керівного складу відомчої пожежної охорони.

10. Контролює діяльність підрозділів відомчої та добровільної пожежної охорони, сприяє їх зміцненню, організовує навчання керівного складу.

11. За дорученням керівника міністерства бере участь у службовому розслідуванні причин та обставин виникнення великих, особливо великих пожеж та пожеж із загибеллю людей.

12. Веде облік пожеж та їх наслідків на підвідомчих об'єктах, аналізує причини їх виникнення, готує звітні матеріали та відповідні інформації, подає пропозиції щодо запобігання пожежам.

13. Здійснює пропаганду заходів пожежної безпеки.

Структура та чисельний склад СПБ в апараті міністерства визначаються його керівником з урахуванням покладених на службу завдань і напрямків роботи та за погодженням з центральним органом державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки.

У місцевих органах виконавчої влади фахівці СПБ можуть належати до складу служби охорони праці.

5.2 Організація діяльності місцевої пожежної охорони

5.2.1 Порядок створення та основні завдання МПО

Місцева пожежна охорона (МПО) створюється органами виконавчої влади за погодженням з територіальним органом (підрозділом) державної пожежної охорони в населених пунктах, де немає підрозділів державної пожежної охорони, для забезпечення пожежної безпеки.

МПО у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, наказами ДСНС України, розпорядженнями голови відповідної місцевої державної адміністрації, а також рішеннями відповідних органів місцевого самоврядування.

З питань організації несення служби, гасіння пожеж, експлуатації пожежної техніки та пожежно-технічного обладнання МПО керується нормативно-правовими актами, що регулюють діяльність державної пожежної охорони.

Основними завданнями МПО є:

- гасіння пожеж, рятування людей та подання допомоги в ліквідації наслідків аварій, катастроф, стихійного лиха;
- здійснення заходів із запобігання пожежам та нещасним випадкам на них.

МПО відповідно до покладених на неї завдань:

- бере участь у гасінні пожеж, ліквідації наслідків аварій, стихійного лиха, проведенні рятувальних робіт, залучаючи до цього добровільні пожежні дружини (команди), протипожежні об'єднання громадян та окремих громадян;
- здійснює контроль за додержанням підприємствами, установами, організаціями та громадянами вимог пожежної безпеки;
- надає інформацію підрозділам державної пожежної охорони про готовність місцевих пожежних команд до виконання поставлених завдань та оперативну інформацію щодо пожеж;
- сприяє активізації роботи добровільних пожежних дружин (команд) та протипожежних об'єднань громадян;
- проводить протипожежну пропаганду серед населення з метою запобігання пожежам та наслідкам від них.

5.2.2 Організація діяльності МПО

До складу МПО входять місцеві пожежні команди, загони місцевої пожежної охорони та протипожежні об'єднання громадян, які є невоєнізованими протипожежними формуваннями протипожежної служби цивільної оборони.

Підрозділи МПО входять до складу гарнізону пожежної охорони і перебувають в оперативному підпорядкуванні начальника гарнізону.

Також місцеві пожежні команди можуть створюватися для забезпечення пожежної безпеки двох і більше населених пунктів, якщо відстань від пожежних депо до найбільш віддаленого населеного пункту не перевищує нормативну.

Місця постійного розташування підрозділів МПО та кількість необхідної техніки визначаються місцевими органами виконавчої влади за погодженням з територіальними органами (підрозділами) державної пожежної охорони.

З метою створення умов для цілодобового несення служби виділяється (будується) приміщення пожежного депо, яке обов'язково забезпечується засобами телефонного і радіозв'язку з використанням відповідного частотного ресурсу та необхідним технічним обладнанням.

Пожежні депо, як правило, повинні бути розраховані не менше ніж на 2 виїзди і мати не менше ніж 2 пожежних автомобілі, у тому числі 1 резервний, або замість автомобіля - пристосовані для пожежогасіння технічні засоби, укомплектовані пожежно-технічним обладнанням за встановленими нормами.

Для організації та координації роботи місцевих пожежних команд місцевими органами виконавчої влади можуть створюватися загони МПО.

Підрозділ МПО очолює керівник, який призначається місцевим органом виконавчої влади за погодженням з територіальним органом (підрозділом) державної пожежної охорони.

Працівники МПО мають право:

- під час гасіння пожеж - на безперешкодний доступ до всіх житлових, виробничих та інших приміщень, будівель на території, а також на вжиття будь-яких заходів з метою рятування людей, запобігання поширенню вогню та ліквідації пожежі;
- одержувати від посадових осіб підприємств, установ, організацій та власників відповідних об'єктів при виконанні робіт із гасіння пожеж та ліквідації аварій відомості про наявність у будівлях та приміщеннях людей, вибухових та вибухопожежо-небезпечних матеріалів, а також інші необхідні відомості;
- за дорученням місцевих органів виконавчої влади здійснювати у межах своєї компетенції контроль за дотриманням протипожежних вимог у населених пунктах та на об'єктах, розташованих на території обслуговування;
- складати протоколи про адміністративні правопорушення у сфері пожежної безпеки;
- брати участь у розслідуванні пожеж та їх наслідків.

Підрозділи МПО є юридичними особами, мають самостійний баланс, рахунки в установах банків та печатку із зображенням Державного Герба України.

Підрозділи МПО можуть у встановленому порядку надавати послуги протипожежного призначення населенню, підприєм-

ствам, установам та організаціям. Кошти, одержані від надання зазначених послуг, використовуються в установленому порядку.

Контроль за діяльністю МПО здійснюють місцеві органи виконавчої влади, а також органи державної пожежної охорони.

Діяльність МПО може бути припинена за рішенням відповідного місцевого органу виконавчої влади.

5.3 Організація діяльності відомчої пожежної охорони

Відомча пожежна охорона утворюється суб'єктом господарювання, який належить до сфери управління міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади (далі - суб'єкт господарювання), за погодженням з таким міністерством, органом та складається з державних пожежно-рятувальних підрозділів (частин) (далі - пожежно-рятувальні підрозділи), кількість яких визначається суб'єктом господарювання.

Основним нормативно-правовим актом, який регламентує порядок створення та організацію діяльності Відомчої ПО є Постанова КМУ від 09.01.2014 року № 5 «Про затвердження Типового положення про відомчу пожежну охорону».

Відомча пожежна охорона утворюється для виконання завдань, передбачених Кодексом цивільного захисту України, з метою захисту життя і здоров'я людей, державної власності від пожеж і підтримання належного рівня пожежної безпеки на об'єктах, що належать суб'єктові господарювання.

Відомча пожежна охорона у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міноборони, іншими нормативно-правовими актами та положенням про відомчу пожежну охорону, що затверджується відповідним міністерством на підставі цього Типового положення.

Основними завданнями відомчої пожежної охорони є забезпечення пожежної безпеки, запобігання виникненню пожеж та нещасних випадків під час пожеж, гасіння пожеж, рятування населення, а також надання допомоги у ліквідації наслідків інших надзвичайних ситуацій.

Служби пожежної безпеки, утворені для забезпечення пожежної безпеки на об'єктах:

- Міноборони;
- МВС;
- Мін'юсту (об'єкти Державної кримінально-виконавчої служби);
- СБУ;
- Служби зовнішньої розвідки;
- Національної поліції;
- Адміністрації Держспецзв'язку;
- Адміністрації Держприкордонслужби;
- Держспецтрансслужби

здійснюють контроль за виконанням правил пожежної безпеки на таких об'єктах.

Відомча пожежна охорона відповідно до покладених на неї завдань:

1) запобігає виникненню пожеж та нещасних випадків під час пожеж;

2) здійснює гасіння пожеж, проводить евакуацію людей та матеріальних цінностей, заходи щодо мінімізації або ліквідації пожеж;

3) проводить аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи;

4) здійснює контроль за дотриманням порядку проведення пожежонебезпечних робіт;

5) подає суб'єктові господарювання пропозиції щодо проведення науково-дослідних, проектних і проектно-конструкторських робіт у галузі пожежної безпеки;

6) здійснює контроль за виконанням галузевих програм у частині забезпечення пожежної безпеки;

7) бере участь у вирішенні питань кадрового забезпечення відомчої пожежної охорони;

8) використовує об'єктові системи оповіщення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, а також відомчі засоби масової інформації для інформування про необхідність дотримання вимог пожежної безпеки;

9) здійснює інші функції, передбачені актами законодавства.

Посадові особи відомчої пожежної охорони мають право:

1) одержувати від посадових осіб і працівників суб'єкта господарювання відомості та документи щодо стану пожежної

безпеки, дані про пожежі, технічну документацію на розроблення і виготовлення пожежонебезпечних приладів, обладнання та іншої продукції, речовин і матеріалів;

2) брати участь у розслідуванні обставин і причин пожеж, загибелі та травмування людей, знищення і пошкодження майна;

3) складати протоколи про адміністративні правопорушення та готувати пропозиції щодо притягнення до відповідальності осіб, винних у порушенні вимог пожежної безпеки на об'єктах, що належать суб'єктові господарювання;

4) брати участь у розробленні проектів відомчих і галузевих стандартів, норм, правил, технічних умов на виготовлення продукції та проведення робіт, що встановлюють вимоги до пожежонебезпечних технологічних процесів та продукції;

5) надсилати у разі виявлення порушень вимог пожежної безпеки, що створюють загрозу життю та/або здоров'ю людей, відповідні матеріали територіальним органам ДСНС для прийняття рішення.

Пожежно-рятувальні підрозділи, які мають виїзну пожежну техніку, залучаються до гасіння пожеж у порядку, встановленому Мініборони.

Під час гасіння пожеж працівники відомчої пожежної охорони мають право на безперешкодний доступ до житлових, виробничих та інших приміщень, а також вжиття всіх необхідних заходів, спрямованих на рятування населення, запобігання поширенню вогню та ліквідації пожежі.

Керівник відомчої пожежної охорони безпосередньо підпорядковується керівникові суб'єкта господарювання або його заступникові.

Методичне керівництво, координацію діяльності відомчої пожежної охорони здійснює керівник суб'єкта господарювання, а контроль за діяльністю відомчої пожежної охорони - ДСНС.

Працівники пожежно-рятувальних підрозділів (крім тих, що працюють в установах і організаціях, які фінансуються з державного бюджету) підлягають обов'язковому особистому страхуванню на випадок загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва), захворювання, отриманих під час ліквідації пожежі або наслідків аварії, згідно з Положенням про порядок і умови обов'язкового особистого страхування працівників

відомчої та місцевої пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1995 р. № 232.

Забороняється залучати працівників пожежно-рятувальних підрозділів до виконання завдань, не передбачених цим Типовим положенням.

Штатна чисельність пожежно-рятувальних підрозділів визначається суб'єктом господарювання відповідно до покладених на такі підрозділи завдань та з урахуванням пожежної небезпеки виробництва і типових штатів, що затверджуються міністерством, іншим центральним органом виконавчої влади за погодженням з ДСНС.

На керівні посади та посади, пов'язані з виконанням функцій щодо запобігання виникненню пожеж та здійснення контролю у сфері пожежної безпеки, призначаються особи, які мають базову або повну вищу спеціальну технічну освіту.

Фінансове та матеріально-технічне забезпечення відомчої пожежної охорони здійснюється суб'єктом господарювання.

Питання для самостійної підготовки:

1. Мета, основні завдання та напрямки роботи служб пожежної безпеки (СПБ).
2. Назвати основні керівні документи, які регламентують порядок створення СПБ об'єкта.
3. Назвати основну мету та завдання створення відомчої пожежної охорони.
4. Організація діяльності відомчої пожежної охорони.
5. Права посадових осіб відомчої пожежної охорони.
6. Організація діяльності місцевої пожежної охорони.
7. Порядок створення та основні завдання МПО.
8. Організація діяльності МПО.
9. Права працівників місцевої пожежної охорони.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI.
2. Постанова КМУ від 09.01.2014 року № 5 «Про затвердження Типового положення про відомчу пожежну охорону».

3. Наказ МНС України від 29.09.2003 р. № 369 «Про затвердження Типового положення про службу пожежної безпеки».

4. Пожежна безпека. ГУДПО МВС України (нормативні акти та інші документи), в 18 томах, К., Основа, 1997-2018.

5. Рожков А.П. Пожежна безпека. (навчальний посібник). К., Пожінформтехніка, 1999.

ЛЕКЦІЯ 6. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ МАСОВО-РОЗ'ЯСНЮВАЛЬНОЇ РОБОТИ

План:

1. Поняття, мета та завдання масово-роз'яснювальної роботи
2. Правові підстави проведення масово-роз'яснювальної роботи
3. Види масово-роз'яснювальної роботи
4. Роль Добровільного пожежного товариства у проведенні масово-роз'яснювальної роботи
5. Роль та місце органів та підрозділів ДСНС у проведенні масово-роз'яснювальної роботи

6.1 Поняття, мета та завдання масово-роз'яснювальної роботи

Масово-роз'яснювальна робота (протипожежна пропаганда) – процес поширення пожежно-технічних знань серед населення, робітників, службовців, учнів. Пропаганда пожежно-технічних знань повинна бути дохідливою, зрозумілою й виховувати в кожній людині дбайливе, свідоме відношення до збереження державної та особистої власності від вогню.

Пропаганда [лат. propaganda <pro-gare розпространяє] – поширення та поглиблене роз'яснення будь-яких ідей, вчень, поглядів, знань; ідейний вплив на широкі маси.

Агітація – активна діяльність з розповсюдження будь-яких ідей засобами масової інформації, усними виступами з метою вплинути на широкі маси.

Протипожежна пропаганда – цілеспрямоване інформування суспільства про проблеми та шляхи забезпечення пожежної безпеки, що здійснюється через засоби масової інформації, за допомогою видання і розповсюдження спеціальної літератури та рекламної продукції, організації тематичних виставок, оглядів, конференцій і використання інших, не заборонених законодавством форм інформування населення.

Протипожежна пропаганда ведеться по двох напрямках:

- роз'яснення учням та населенню міст і сільської місцевості правил пожежної безпеки, яких слід дотримуватись на виробництві і у побуті;

- ознайомлення населення і колективів підприємств, організацій і установ з причинами пожеж, заходами їх попередження, а також порядком дій при виникненні пожеж.

Метою проведення протипожежної пропаганди є:

- зниження кількості пожеж та ступеня тяжкості їх наслідків;

- удосконалення знань і навичок населення з організації та проведення заходів, спрямованих на запобігання пожежам, порядку дій при виникненні пожежі, вивченню прийомів застосування первинних засобів пожежогасіння;

- оперативне доведення до населення інформації в галузі пожежної безпеки;

Основним завданням проведення протипожежної пропаганди є:

- захист життя, здоров'я та майна громадян у разі пожежі;
- вдосконалення форм і методів протипожежної пропаганди;
- запобігання пожеж від найбільш поширених і специфічних (характерних) причин;

- виховання у людей почуття відповідальності за збереження людського життя, власності та особистого майна від вогню;

- навчання та ознайомлення працівників підприємств, установ, організацій, населення, учнів шкіл, студентів вузів з правилами пожежної безпеки;

- вироблення у них навичок правильних дій при пожежах;
- вироблення у них навичок роботи з первинними засобами пожежогасіння;

— виховання грамотного ставлення до оточуючих елементів пожежної небезпеки, прихованим в технологічних процесах, приладах і агрегатах, речовинах і виробах, що становлять основу виробництва і побуту;

— підвищення ефективності взаємодії органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, організацій і населення в сфері забезпечення пожежної безпеки;

— популяризація діяльності пожежної охорони, покращення авторитету пожежної охорони, створення позитивної громадської думки навколо неї;

— створення умов для залучення громадян на добровільній основі до діяльності з попередження та гасіння пожеж, а також участі населення у боротьбі з пожежами.

— освітлення передового досвіду і науково-технічних досягнень в області запобігання та гасіння пожеж.

Роз'яснювальна робота в першу чергу повинна бути спрямована на попередження пожеж від необережного поводження з вогнем у побуті й на виробництві, від пустощів дітей з вогнем, недотримання заходів безпеки при користуванні печами, електронагрівальними приладами.

Основним показником вірно організованої, дохідливої та ефективної протипожежної пропаганди є послідовне зниження кількості пожеж, кількості загиблих та травмованих на пожежах людей.

6.2 Правові підстави проведення масово-роз'яснювальної роботи

Основні керівні документи:

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. №5403-VI.

2. Постанова КМУ від 26.06. 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».

Кодексом цивільного захисту України» (Глава 10 «Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях», ст. 39-42) визначено, що:

Стаття 39. Організація навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях

1. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях здійснюється:

- 1) за місцем роботи - працюючого населення;
- 2) за місцем навчання - дітей дошкільного віку, учнів та студентів;
- 3) за місцем проживання - непрацюючого населення.

2. Організація навчання діям у надзвичайних ситуаціях покладається:

1) працюючого та непрацюючого населення - на центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, Раду міністрів Автономної Республіки Крим, місцеві державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, які розробляють і затверджують відповідні організаційно-методичні вказівки та програми з підготовки населення до таких дій;

2) дітей дошкільного віку, учнів та студентів - на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, який розробляє та затверджує навчальні програми з вивчення заходів безпеки, способів захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних надзвичайними ситуаціями, з надання долікарняної допомоги за погодженням з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Стаття 40. Навчання працюючого населення

1. Навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов'язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

2. Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту визначається центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

3. Для отримання працівниками відомостей про конкретні дії у надзвичайних ситуаціях з урахуванням особливостей виробничої діяльності суб'єкта господарювання у кожному суб'єкті господарювання обладнується інформаційно-довідковий куточок з питань цивільного захисту.

4. Особи під час прийняття на роботу та працівники щороку за місцем роботи проходять інструктаж з питань цивільного захисту, пожежної безпеки та дій у надзвичайних ситуаціях.

5. Особи, яких приймають на роботу, пов'язану з підвищеною пожежною небезпекою, мають попередньо пройти спеціальне навчання (пожежно-технічний мінімум). Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки, а посадові особи до початку виконання своїх обов'язків і періодично (один раз на три роки) проходять навчання та перевірку знань з питань пожежної безпеки.

6. Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктаж і перевірку знань з питань цивільного захисту, зокрема з пожежної безпеки, забороняється.

7. Програми навчання з питань пожежної безпеки погоджуються з центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Стаття 41. Формування культури безпеки життєдіяльності населення. Навчання учнів, студентів та дітей дошкільного віку

1. Культура безпеки життєдіяльності населення - це сукупність цінностей, стандартів, моральних норм і норм поведінки, спрямованих на підтримання самодисципліни як способу підвищення рівня безпеки.

2. Популяризація культури безпеки життєдіяльності серед дітей та молоді організовується і здійснюється центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту, спільно з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти і науки, громадськими організаціями шляхом:

1) проведення шкільних, районних (міських), обласних та всеукраїнських змагань з безпеки життєдіяльності;

2) проведення навчально-тренувальних зборів і польових таборів;

3) участі команд - переможниць у заходах міжнародного рівня з цих питань.

3. Навчання учнів, студентів та дітей дошкільного віку діям у надзвичайних ситуаціях та правилам пожежної безпеки є обов'язковим і здійснюється під час навчально-виховного процесу за рахунок коштів, передбачених на фінансування навчальних закладів.

4. Навчання дітей дошкільного віку діям у надзвичайних ситуаціях та запобігання пожежам від дитячих пустощів з вогнем проводиться шляхом формування у них поведінки, відповідної віку дитини, щодо власного захисту та рятування.

Стаття 42. Навчання непрацюючого населення

1. Непрацююче населення самостійно вивчає пам'ятки та інший інформаційно-довідковий матеріал з питань цивільного захисту, правила пожежної безпеки у побуті та громадських місцях та має право отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, через засоби масової інформації іншу наочну продукцію, відомості про надзвичайні ситуації, у зоні яких або у зоні можливого ураження від яких може опинитися місце проживання непрацюючих громадян, а також про способи захисту від впливу небезпечних факторів, викликаних такими надзвичайними ситуаціями.

6.3 Види масово-роз'яснювальної роботи

Реалізація (впровадження) масово-роз'яснювальної роботи здійснюється у таких формах:

- усна;
- печатна;
- наочно-зображувальна.

Форми усної пропаганди:

- індивідуальні і групові бесіди;
- лекції та доповіді;
- тематичні передачі по радіо й телебаченню;
- передача текстів протипожежних застережень;

- тематичні вечори зустрічей працівників пожежної охорони з населенням;
- проведення конференцій, конкурсів, вікторин, фестивалів;

- виступи творчих колективів з концертами художньої самодіяльності;

Форми печатної пропаганди:

- опублікування заміток, статей і оголошень на протипожежні теми в періодичній пресі, багатотиражних і стінних газетах;

- видання листівок, пам'яток, брошур та іншої пожежно-технічної літератури інструктивного, агітаційного й технічного характеру;

Форми наочно-зображувальної пропаганди:

- випуск наочно-образотворчої продукції (плакати, листівки, буклети, стенди й вітрини, електричні й газові світлові установки);

- випуск сувенірної та іграшкової продукції;

- створення й демонстрацію кінофільмів на протипожежну тематику;

- тематичні передачі по радіо й телебаченню;

- відвідування пожежно-технічних виставок та музеїв;

- екскурсії до пожежно-рятувальних підрозділів;

- показ пожежної техніки й демонстрацію способів гасіння пожеж і загорянь;

- показ на стадіонах і фізкультурних святах різних вправ з пожежно-прикладного спорту, масові спортивні виступи членів юнацьких добровільних пожежних дружин;

- створення на об'єктах куточків (кімнат) з питань пожежної безпеки;

- зовнішня соціальна реклама на автотранспорті, вулицях населених пунктів, автошляхах.

6.4 Роль Добровільного пожежного товариства у проведенні масово-роз'яснювальної роботи

Добровільне пожежне товариство (ДПТ) України об'єднує на добровільних засадах громадян України, колективи підпри-

ємств та організацій, які виявили бажання надавати допомогу у зміцненні пожежної безпеки.

Основними завданнями ДПТ є:

Проведення організаційно-масових, пожежно-профілактичних і технічних заходів, спрямованих на запобігання пожежам у населених пунктах і на промислових об'єктах;

Проведення масової протипожежної пропаганди, розповсюдження пожежно-технічних знань серед членів ДПТ;

Сприяння навчанню членів ДПТ, населення, спеціалістів, дітей правилам пожежної безпеки, а також способам попередження і гасіння пожеж;

Здійснення громадського контролю за додержанням правил пожежної безпеки.

Утворення ДПТ здійснюється за територіально-виробничою ознакою. Організації ДПТ створюються в областях, районах, містах, на підприємствах, в установах і організаціях та за місцем проживання громадян.

ДПТ через своїх членів та виробничу базу надає послуги у проведенні протипожежних профілактичних заходів, виконує спеціалізовані протипожежні роботи, бере участь в організації виробництва устаткування та інших виробів протипожежного призначення.

6.5 Роль та місце органів та підрозділів ДСНС у проведенні масово-роз'яснювальної роботи

Масово-роз'яснювальна робота організовується і здійснюється територіальними підрозділами (ГУ ДСНС України в областях і т.п.) та підпорядкованими їм районними управліннями, відділами та секторами спільно зі спеціально створеними при ГУ підрозділами (центр пропаганди), метою якої є:

— підвищення рівня обізнаності населення з питань пожежної безпеки;

— формування уважного ставлення до встановлених законодавством вимог пожежної безпеки.

Органи ДСНС України з метою проведення масово-роз'яснювальної роботи:

- надають методичну допомогу управлінням (відділам) освіти у проведенні в дошкільних, загальноосвітніх навчальних закладах заходів, направлених на вивчення вимог пожежної безпеки та обережного поводження з вогнем;

- організовують та контролюють передачу текстів проти-пожежних застережень, звернень до населення через радіовузли об'єктів та об'єктів з масовим перебуванням людей, соціально-побутових підприємств, залізничних, морських, річкових та автовокзалів, метрополітенів, аеропортів;

- організовують, спільно з зацікавленими установами, виготовлення та розміщення в житлових будинках, на об'єктах з масовим перебуванням людей та інших об'єктах листівок, пам'яток з інструкціями про заходи пожежної безпеки в побуті та рекомендаціями про порядок дій на випадок пожежі;

- організовують виступи з протипожежної тематики на батьківських зборах та перед учнями у загальноосвітніх закладах;

- з метою популяризації професії рятувника організовують відвідування дітьми пожежно-технічних виставок, музеїв тощо;

- спільно з управліннями (відділами) освіти, добровільним пожежним товариством, іншими громадськими організаціями з метою виховання у дітей навичок обережного поводження з вогнем організовують роботу дружин юних пожежних, проведення конкурсів, фестивалів, вікторин з протипожежної тематики;

- вживають заходів щодо встановлення біля адмінбудинків підрозділів ДСНС та у місцях масового перебування людей стендів протипожежного спрямування та зовнішньої соціальної реклами на автотранспорті, вулицях населених пунктів, автошляхах;

- контролюють проведення житлово-комунальними установами та виконавчими комітетами сільських і селищних рад, навчання населення правилам пожежної безпеки в побуті;

- готують для висвітлення в засобах масової інформації, Інтернет-виданнях, на власних сайтах Інтернету проблемні матеріали з питань пожежної безпеки;

- при проведенні пожежно-технічних обстежень об'єктів незалежно від форм власності державними інспекторами з пожежного нагляду залучають представників засобів масової інформації для висвітлення порушень правил пожежної безпеки;

- проводять зустрічі з трудовими колективами, населенням, на яких інформують про актуальні проблеми забезпечення пожежної безпеки в регіоні;

- організовують розробку, виготовлення та розповсюдження видавничо-друкарської, сувенірної, іграшкової продукції на протипожежну тематику;

- надають інформацію про пожежі та їх наслідки представникам різних релігійних конфесій з метою доведення її до віруючих;

- вживають інші заходи щодо підвищення обізнаності населення з питань пожежної безпеки.

Обов'язковою тематикою виступів у засобах масової інформації повинні бути питання пожежної безпеки, пов'язані з початком:

- пожежонебезпечних періодів року;

- сільськогосподарських робіт;

- новорічних та інших свят;

- оздоровчого періоду;

- навчального року;

- роз'ясненням Кодексу цивільного захисту України та Правил пожежної безпеки в побуті і на виробництві.

Облік масово-роз'яснювальної роботи ведеться у спеціальному журналі – Журналі обліку масово-роз'яснювальної роботи з питань пожежної безпеки через засоби масової інформації.

Питання для самостійної підготовки:

1. Правові підстави проведення масово-роз'яснювальної роботи.

2. Мета та основні завдання масово-роз'яснювальної роботи.

3. Як здійснюється навчання населення правилам пожежної безпеки та діям у разі виникнення пожежі

4. На кого покладається організація навчання населення?

5. Перелічити види (форми) протипожежної пропаганди.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України» від 02.10.2012 р.

2. Постанова КМУ від 26.06. 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».

3. Журнали «Пожежна безпека» за 2016-2018 р.р.

4. ГОСТ 12.1.004-91 ССБТ. Пожарная безопасность. Общие требования.

5. ДСТУ 2272:2006 ССБП. Пожежна безпека. Терміни та визначення основних понять.

ЛЕКЦІЯ 7. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ БЕСІДИ НА ПРОТИПОЖЕЖНУ ТЕМАТИКУ

План лекції :

- 1 . Вимоги до бесіди
- 2 . Порядок підготовки бесіди і її проведення
- 3 . Вимоги до лектора

Вступ

Також з попередньої лекції ми вже знаємо , що бесіди бувають:

- Індивідуальні ;
- Групові.

Проведення лекцій та бесід на протипожежні теми є основним видом профілактичної роз'яснювальної роботи .

У деяких працівників пожежно-профілактичного напрямку існує помилкова думка , що пропагандою заходів пожежної безпеки повинні займатися тільки спеціально виділені для цього люди. Методами усної пропаганди та агітації зобов'язаний володіти будь-який працівник державного нагляду у сфері пожежної безпеки.

7.1 Вимоги до бесіди

Бесіда повинна бути :

- Змістовною;

- Пов'язаною з завданнями колективу (підприємство, школа, дошкільний заклад і т.п.)
- Цікавою (не нудною , щоб не спали , а слухали);
- Живою і переконливою;
- Короткою (але не як тост, близько 10-15 хвилин, більше бесіду не слухають)

7.2 Порядок підготовки бесіди і її проведення

Підготовка до бесіди передбачає наступне:

- вибір теми;
- підбір необхідного матеріалу;
- складання плану бесіди ;
- складання тексту бесіди ;
- організація та проведення:
- організація місця проведення;
- наочність , плакати , буклети
- технічні засоби навчання (мультимедіа, відео)

Приблизний план бесіди може мати наступний вигляд:

- введення (актуальність, статистика);
- суть порушення правил пожежної безпеки або питання виступу ;
 - наслідки , до яких може призвести порушення (невиконання) вимог норм і правил пожежної безпеки (приклади) ;
 - заходи щодо попередження виникнення пожеж (вимоги правил , особистий досвід) ;
 - порядок дій у разі пожежі ;
 - правила користування первинними засобами пожежогасіння;
 - підведення підсумки бесіди (повторне оголошення основних питань і висновки по кожному з них).

Також слід розуміти , якщо існують вимоги до бесіди , те й існують вимоги і до того, хто її проводить .

7.3 Вимоги до лектора

При проведенні бесіди необхідно дотримуватися рекомендацій з точки зору «ораторського мистецтва» і його поведінки перед аудиторією.

Важливе значення має :

- зовнішній вигляд того , хто проводить бесіду (зустрічають по одягу , проводжають по розуму) ;
- місце в аудиторії
- використання слів-«паразитів »
- манера поведінки
- голос пропагандиста
- вміння правильно , послідовно формулювати свою думку
- вміння впливати на аудиторію і керувати нею
- відчувати настрій , психологію аудиторії.

Питання для самостійної підготовки:

1. Вимоги до складання бесіди
2. Порядок підготовки до складання бесіди
3. Особливості проведення бесіди з колективом
4. Вимоги до лектора

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України» від 02.10.2012 р.
2. Постанова КМУ від 26.06. 2013 р. № 444 «Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях».
3. Журнали «Пожежна безпека» за 2016-2018 р.р.

ЛЕКЦІЯ 8. ПОРЯДОК ОБЛІКУ ПОЖЕЖ ТА ЇХ НАСЛІДКІВ.

План:

1. Мета та підстави проведення обліку пожеж.
2. Облік пожеж.
3. Облік загиблих та травмованих на пожежах.
4. Облік прямих та побічних збитків від пожежі.
5. Контроль за веденням обліку пожеж.

Основним показником, що характеризує реальну дійсність в сфері пожежної безпеки це є **стан з пожежами в державі**.

Оцінити стан з пожежами можливо в першу чергу тільки при наявності інформації про кількість пожеж та відповідно якісних показників їх основних характеристик

Відповідно до ст.131 («Облік надзвичайних ситуацій») Кодексу цивільного захисту України *в Україні ведеться єдиний облік пожеж та їх наслідків*.

Міністерства, інші центральні органи державної виконавчої влади, підприємства, установи та організації зобов'язані вести облік пожеж, які виникають на об'єктах, що належать або підконтрольні їм, аналізувати причини їх виникнення та вживати заходів до їх усунення.

8.1 Мета та підстави проведення обліку пожеж

Нормативний акт що визначає порядок проведення обліку пожеж:

Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2003 р. № 2030 «Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків».

Цей Порядок визначає організацію та порядок ведення обліку пожеж та їх наслідків і є обов'язковим для виконання міністерствами, іншими центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, а також підприємствами, установами та організаціями.

Для того щоб проводити облік пожеж необхідно визначити поняття пожежі:

Пожежа – неконтрольоване ріння поза межами спеціального вогнища, яке поширюється у часі і просторі та супроводжу-

ється знищенням матеріальних цінностей та (або) створює загрозу життю і здоров'ю людей.

Облік пожеж здійснюється з МЕТОЮ:

- аналізу причин і умов виникнення;
- оцінки стану пожежної безпеки населених пунктів і об'єктів;
- прогнозування ситуацій та розробки попереджувальних заходів забезпечення безпеки людей, збереження матеріальних цінностей і створення умов для гасіння пожеж.

8.2 Облік пожеж

Обліку підлягають усі пожежі та загоряння незалежно від місця їх виникнення та наслідків.

Не підлягають обліку:

- ◆ вибухи, спалахи та статичні електричні розряди без подальшого горіння;
- ◆ випадки горіння, обумовленого специфікою технологічного процесу виробництва чи умовами роботи промислових апаратів, агрегатів, установок та конструкцій;
- ◆ випадки коротких замикань в електромережі, електроустаткуванні, побутових та промислових електроприладах без подальшого горіння;
- ◆ випадки горіння відходів та сміття на відкритій території, якщо такі випадки не завдали прямих та/або побічних збитків;
- ◆ випадки самогубства (спроби самогубства) шляхом самоспалення, якщо це не призвело до загибелі чи травмування інших громадян і не завдало їм збитків та не призвело до інших наслідків;
- ◆ пожежі, що сталися на об'єктах права власності міжнародних організацій, іноземних юридичних осіб та громадян, а також на об'єктах, що не перебувають в юрисдикції України, якщо це не призвело до загибелі чи травмування громадян України і не завдало збитків юридичним та/або фізичним особам України, або не призвело до інших наслідків для юридичних та/або фізичних осіб України.

Облік пожеж та загорянь в Україні ведеться:

- територіальними органами державного нагляду у сфері пожежної безпеки - у населених пунктах і на об'єктах, підконтрольних органам державного пожежного нагляду, а також на транспортних засобах, крім зазначених в абзацах шостому та сьомому цього пункту;

- міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади, підприємствами, установами та організаціями, які є постійними або тимчасовими користувачами земельних ділянок лісового фонду - у лісах;

- Міноборони, СБУ, Службою зовнішньої розвідки, Держспецзв'язку, ДПТС, Адміністрацією Держприкордонслужби - на підконтрольних їм об'єктах;

- Держгірпромнаглядом - на підземних об'єктах, у шахтах, розрізах і кар'єрах, рудниках, копальнях, на будівництві тунелів і гідротехнічних споруд;

- Мінінфраструктури - на транспортних засобах морського, річкового, повітряного та магістрального залізничного сполучення, нагляд (контроль) за експлуатацією яких він здійснює;

- Національна поліція (МВС) - на підконтрольній їй об'єктах, а також на транспортних засобах, причиною пожежі на яких стала дорожньо-транспортна пригода.

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи, організації, подають щомісяця до 10 числа, що настає за звітним періодом, ДСНС України інформацію про всі випадки пожеж та їх наслідки за формами звітності, затвердженими ДСНС України, для ведення ним державного статистичного обліку пожеж (Наказ МВС № 503 від 14.06.2017р. «Про затвердження форми звітності № 1-ППО (місячна) «Звіт про пожежі та їх наслідки» та форми акта про пожежу»).

Міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, підприємства, установи та організації ведуть первинний облік пожеж на об'єктах, що належать до сфери їх управління, перебувають у власності чи оренді (якщо інше не визначено договором оренди), інформують органи державного пожежного нагляду про всі випадки пожеж і надають необхідні матеріали в ході їх розслідування.

Страхові організації усіх форм власності зобов'язані у 3-денний термін письмово повідомляти органи державного нагляду ДСНС про звернення до них юридичних та фізичних осіб із заявою про страховий випадок, спричинений пожежею.

Виявлені незареєстровані пожежі обліковуються відповідно до «Порядку...».

Документом, який засвідчує факт пожежі, є АКТ ПРО ПОЖЕЖУ, що складається комісією за фактом пожежі чи загоряння протягом трьох діб не менш як у двох примірниках, один з яких залишається у місцевому органі держпожнадзора, другий передається представнику адміністрації об'єкта (власнику), потерпілому на їх вимогу (Зразок – дод.2 до наказу МВС України № 503 від 14.06.2017р.).

До складу комісії включаються:

- * представник органу державного нагляду;
- * потерпіла особа;
- * а також можуть включатися працівники міліції, страхових організацій (компаній), представник адміністрації об'єкта (власника), фахівці та інші особи.

Акт про пожежу, на гасіння якої пожежно-рятувальні підрозділи не викликались, складається комісією у такому ж складі на протязі 3 діб після надходження інформації до органу держпожнадзора.

Згідно з актом та іншими матеріалами про пожежу складається картка обліку пожежі (за формою та згідно інструкції, затвердженій наказом ДСНС України від 16.08.2017 року №445 «Про забезпечення ведення обліку пожеж та їх наслідків»), яка в 3-денний термін після її ліквідації або після надходження інформації про пожежу, на гасіння якої підрозділи державної пожежної охорони не викликались, надсилається у територіальний орган держпожнадзора, їй присвоюється номер, під яким пожежа зареєстрована у журналі обліку пожеж.

У територіальному органі держпожнадзора заводиться справа про пожежу, до якої включаються дані технічного розслідування, акт про пожежу, документи про нанесений збиток, інші матеріали, що відображають причини і обставини виникнення та розвитку пожежі, а також матеріали перевірки, якщо вона проводилась посадовими особами органів державного нагляду.

8.3 Облік загиблих та травмованих на пожежах

Органами державного нагляду облік пожеж і їх наслідків у населених пунктах та на підконтрольних об'єктах здійснюється згідно з Правилами обліку пожеж, за формами, встановленими ДСНС України.

Органи державного нагляду враховують також пожежі на транспортних засобах, що перебувають в дорозі за місцем виникнення .

Обліку підлягають загиблі на пожежах (що підтверджено висновками судово-медичної експертизи або результатами лікарського дослідження причини смерті) та травмовані на пожежах, крім осіб, що загинули або були травмовані внаслідок спроби вчинити самогубство шляхом самоспалювання.

Загиблою на пожежі вважається особа, смерть якої має прямий причинний зв'язок з пожежею (від тілесних ушкоджень, одержаних унаслідок впливу основних небезпечних факторів пожежі, вторинних проявів небезпечних факторів пожежі, а також механічних порушень анатомічної цілісності організму, отриманих під час евакуації з місця пожежі та її гасіння); особа, смерть якої настала безпосередньо під час пожежі або протягом одного місяця з дня отримання травм на пожежі, що встановлено на підставі висновку судово-медичної експертизи або результатів лікарського обстеження.

Травмованою на пожежі вважається особа, яка особа, що зазнала тілесних або інших ушкоджень унаслідок впливу небезпечних факторів пожежі (її вторинних проявів), а також механічних порушень анатомічної цілісності організму, отриманих під час евакуації з місця пожежі та її гасіння, що підтверджено довідкою з лікувального закладу..

Медичні заклади незалежно від форми власності зобов'язані протягом доби повідомити органи державного пожежного нагляду про звернення чи доставку до них для надання медичної допомоги осіб з тілесними ушкодженнями чи отруєнням, отриманими під час пожежі (її вторинних проявів), або тих, що померли від травм і впливу небезпечних факторів пожежі, з поданням висновку про причину смерті.

8.4 Облік прямих та побічних збитків від пожежі

Наявність повної і достовірної інформації про розміри збитків від пожеж дозволяє приймати обґрунтовані рішення, спрямовані на підвищення рівня пожежної безпеки об'єктів народного господарства, проводити економічну оцінку доцільності застосування систем протипожежного захисту, розробки нової пожежної техніки, обґрунтовувати відповідні капітальні витрати, а також планувати і розподіляти матеріальні ресурси, що направляються на забезпечення пожежної безпеки об'єктів народного господарства і функціонування Державної пожежної охорони.

Терміни та визначення:

Втрати від пожежі — грошове вираження соціальних втрат, вартості знищених та пошкоджених матеріальних цінностей, витрат на гасіння, ліквідацію наслідків пожежі та відновлення об'єкта;

Прямі збитки від пожежі — матеріальні цінності, знищені (пошкоджені) внаслідок пожежі, вартість вогнегасних речовин, витрати, пов'язані із вжиттям заходів для рятування людей і матеріальних цінностей;

Побічні збитки від пожежі — збитки, пов'язані з ліквідацією пожежі та її наслідків, соціальні, економічні та екологічні витрати, оцінені в грошовому вираженні, у тому числі на відновлення об'єкта, зумовлені простоем виробництва, перервою в роботі, зміною графіка руху транспортних засобів;

Знищені матеріальні цінності — матеріальні цінності, які повністю втратили свої властивості і не можуть використовуватися за призначенням і шляхом ремонту не можуть бути приведені в стан, придатний для подальшого використання;

Пошкоджені матеріальні цінності — матеріальні цінності, які шляхом ремонту можуть бути приведені в стан, придатний для подальшого використання;

Під матеріальними втратами (збитками) від пожеж слід розуміти матеріальні (речові) втрати суспільства, викликані пожежею і оцінені в грошах.

Використання грошової оцінки матеріальних втрат дає можливість визначити його розмір (величину). Цей розмір ви-

являється за допомогою обліку кількості і вартості знищених і пошкоджених в умовах пожежі матеріальних цінностей.

Втрати внаслідок пожежі визначаються сумою прямих і побічних збитків за цінами, що діють на час виникнення пожежі.

Облік прямих і побічних збитків ведеться окремо.

Облік збитків, завданих пожежами, ведеться на підставі довідок про завдані збитки, складених відповідно до документів бухгалтерського обліку, а також відомостей страхових організацій, витягів з рішень судових органів, документів чи письмових заяв власників особистого майна.

Відповідальність за достовірність відомостей про збитки несуть особи, що подали відповідні документи.

Прямі матеріальні збитки, завдані внаслідок знищення пожежею основних фондів, визначаються за залишковою вартістю з урахуванням останньої переоцінки, за винятком вартості залишків.

Прямі матеріальні збитки, завдані внаслідок знищення пожежею основних фондів на стадіях незавершеного капітального будівництва та капітального ремонту, визначають виходячи з обсягу виконаних робіт.

Побічні матеріальні збитки визначаються за довідками, поданими юридичними та фізичними особами, а у разі їх відсутності — за існуючою методикою Головним управлінням Державної пожежної охорони з урахуванням відомостей страхових організацій, витягів з рішень судових органів тощо.

Збитки від знищення (пошкодження) пожежею обігових коштів визначаються шляхом виключення з вартості матеріальних цінностей, які перебувають на обліку за цінами на момент виникнення пожежі, вартості матеріальних цінностей, що залишилися.

Вартість продукції власного виробництва, у тому числі того, що перебуває на стадії незавершеного виробництва, визначається виходячи з її первісної вартості та витрат на обробку, проведenu до моменту виникнення пожежі.

Вартість готової продукції, сировини та інших матеріальних цінностей (включаючи малоцінні та швидкозношувані речі), які перебувають на складах (базах), визначається за оптовими чи закупівельними цінами з урахуванням транспортних, заготі-

вельно-складських накладних витрат та норм природних збитків на момент виникнення пожежі, а в роздрібній торгівлі — за роздрібними цінами.

У разі знищення внаслідок пожежі цінних паперів і грошових знаків матеріальні збитки вважаються такими, що дорівнюють їх номінальній вартості, крім цінних паперів (грошових знаків), що перебувають у стадії виготовлення, матеріальні збитки за якими визначаються відповідно до собівартості їх виготовлення.

Якщо пожежа спричинила збитки, що були визначені в іноземній валюті, вони перераховуються в гривні за курсом Національного банку на момент виникнення пожежі.

У разі знищення (пошкодження) продукції інтелектуальної та творчої діяльності збитки визначаються на підставі договірних та інших документів чи експертизи.

8.5 Контроль за веденням обліку пожеж

Контроль за веденням обліку пожеж здійснюється ДСНС України а також міністерствами, іншими центральними органами виконавчої влади та юридичними особами, які ведуть такий облік.

Органи державного нагляду мають право здійснювати перевірку ведення обліку пожеж та втрат у міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади та юридичних осіб, що ведуть цей облік.

Відповідальність за ведення обліку, а також за достовірність даних та інформації про пожежі, загоряння та їх наслідки, своєчасність їх подання згідно із законодавством несуть керівники органів виконавчої влади та юридичні особи, які ведуть цей облік і надають інформацію та звітність.

Питання для самостійної підготовки:

1. Назвати керівні документи, що регламентують порядок обліку пожеж в державі. Мета проведення обліку пожеж та їх наслідків.

2. Яка особа вважається загиблою або травмованою на пожежі?
3. Порядок складання документу, який засвідчує факт пожежі. Основний керівний документ.
4. Порядок обліку пожеж, на які оперативно-рятувальні підрозділи не викликались.
5. Які пожежі та загоряння не підлягають обліку?
6. Мета проведення аналізу пожеж. Що дозволяє встановити статистичний аналіз пожеж?

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI.
2. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.12.2003 р. № 2030 «Про затвердження Порядку обліку пожеж та їх наслідків».
3. Наказ МВС України від 14.06.2017 року № 503 «Про затвердження форми звітності № 1-ППО (місячна) «Звіт про пожежі та їх наслідки».
4. Наказ ДСНС України від 16.08.2017 року №445 «Про забезпечення ведення обліку пожеж та їх наслідків».
5. Пожежна безпека. ГУДПО МВС України (нормативні акти та інші документи), в 17 томах, К., Основа, 1997-2018.
6. Рожков А.П. Пожежна безпека. (навчальний посібник). К., Пожінформтехніка, 1999.
7. Брушлинский Н.Н. Системный анализ и проблемы пожарной безопасности народного хозяйства. М., Стройиздат, 1988.

ЛЕКЦІЯ 9. АНАЛІЗ ПОЖЕЖ

План:

1. Поняття та правові підстави проведення аналізу пожеж.
2. Методи та способи обробки статистичних результатів.
3. Структура статистичного аналізу.

Вступ

Органи державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки повинні щорічно проводити аналіз пожеж і постійно здійснювати оперативне стеження за обстановкою пожежами з метою:

1. Правильної оцінки дійсного стану справ з пожежами.
2. Виявлення резервів та вишукування шляхів, спрямованих на усунення причин та умов, що сприяють виникненню і розвитку пожеж.
3. Розробці упереджувачих заходів.
4. Оперативного реагування на обстановку з пожежами, що склалася.

Аналіз статистичних даних про пожежі повинен ілюструватися таблицями, графіками, діаграмами, схемами, картами і т.п.

9.1 Поняття та правові підстави проведення аналізу пожеж

Правові підстави проведення аналізу пожеж:

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2013 р. № 5403-VI;
2. Указ Президента України від 16.12.2015 р. № 1052 «Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій».

Аналіз – метод наукового дослідження, сутність якого полягає у мисленому або фактичному розкладенні цілого на складові частини.

Органи державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки повинні проводити аналіз пожеж (місяць, квартал, півріччя, 9 міс., рік) і постійно здійснювати оперативне стеження за обстановкою пожежами з метою:

- правильної оцінки дійсного стану справ з пожежами;
- виявлення резервів та вишукування шляхів, спрямованих на усунення причин та умов, що сприяють виникненню і розвитку пожеж;
- розробки попереджувачих заходів;
- оперативного реагування на обстановку з пожежами, що склалася.

9.2 Методи та способи обробки статистичних результатів

За результатами попередньої перевірки за фактом пожежі, посадовою особою органу державного нагляду заповнюється КАРТКА ОБЛІКУ ПОЖЕЖІ, яка підписується виконавцем і керівником підрозділу, які несуть відповідальність за достовірність викладених у ній відомостей.

Картка обліку пожежі призначена для фіксації інформації про пожежі з метою:

- * проведення аналізу причин та умов їх виникнення;
- * оцінки стану пожежної безпеки населених пунктів та об'єктів;
- * розроблення запобіжних заходів для забезпечення безпеки людей, збереження матеріальних цінностей та створення умов для гасіння пожеж.

Картка складається за формою та згідно інструкції, затвердженій наказом ДСНС України від 16.08.2017 року №445 «Про забезпечення ведення обліку пожеж та їх наслідків», яка **в 3-денний термін** після її ліквідації або після надходження інформації про пожежу, на гасіння якої підрозділи державної пожежної охорони не викликались, **надсилається у територіальний орган державного нагляду, їй присвоюється номер, під яким пожежа зареєстрована у журналі обліку пожеж.**

В результаті статистичного обліку пожеж в пожежних підрозділах, інспекціях, управліннях накопичуються документи первинного обліку, які необхідно опрацювати узагальнити по якісно однородним або однотипним групам. Продумане групування пожеж являється аналітичною роботою, яка дає можливість встановити на основі визначених ознак взаємозв'язок пожеж з економічними та соціальними факторами, виявити закономір-

ність розподілу пожеж в галузях народного господарства, згрупувати їх в залежності від причин виникнення і розміру завданого вогнем збитку.

До першого виду статистичного групування відносяться ТОПОЛОГІЧНІ групування. Топологічне групування ставить своєю задачею виявлення з всієї маси облікованих пожеж і запалень, однорідних по якій-небудь ознаці. Наприклад, розбиття кількості пожеж та збитків від них по територіальному признаку, місцям виникнення, галузям народного господарства з метою виявлення найбільш ушкоджених пожежами адміністративних районів і міст, а також міністерств, відомств, організацій та закладів.

Другим видом групування являється розбиття однорідного статистичного матеріалу на структурні або однорідні складові частини. Таке групування називається ВАРІАЦІЙНИМ. Прикладом найпростішого варіаційного ряду являється розбиття за віком винуватців 132 пожеж і загорянь від дитячих пустощів з вогнем, які мають місце на протязі року в одній області.

Дитячі пустощі з вогнем	Вік дітей			
	3-6 років	6-8 років	8-10 років	більше років
Кількість пожеж (запалень)	37	62	21	12

З цього прикладу можна зробити висновок про необхідність особливого посилення профілактики пожеж з дітьми у віці 3-8 років.

Третім видом статистичного групування є АНАЛІТИЧНИЙ метод, метою якого встановити взаємозалежність між вивчаємими явищами.

9.3 Структура статистичного аналізу

Статистичний аналіз пожеж дозволяє:

- виявити закономірності причин та обставин їх виникнення;

- встановити фактори, які позитивно і негативно впливають на положення справ з пожежами;
- оцінити рівень роботи органів державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки;
- прогнозувати можливу обставину з пожежами на короткочасний і довгоплинний періоди.

Структура статистичного аналізу пожеж виглядає так:

а) групування пожеж по основним кількісним та якісним показникам, закладеним в носіях інформації (картках обліку пожеж, акти про пожежі, опис крупних пожеж та інша звітність), складення схем, таблиць, графіків, карт, відображаючих структуру та динаміку пожеж, взаємозв'язок пожеж, причин їх виникнення і розвиток з демографічними, економічними та іншими факторами;

б) пояснення взаємозв'язків і цифрових показників, отриманих в процесі статистичного аналізу, виявлення та оцінка позитивних і негативних факторів, впливаючих на пожежі, встановлення причин і явищ, впливаючих на зріст або зменшення матеріального збитку від вогню, оцінка ефективності профілактичної роботи і організації гасіння пожеж, виявлення позитивних форм і методів роботи державної пожежної охорони для повсюдного їх розповсюдження та впровадження.

в) розробка на основі аналітичних даних заходів перспективного та поточного характеру, направлених на боротьбу з пожежами, скорочення їх числа і, як послідовність, зменшення матеріального збитку, прийняття оперативних заходів організаційного порядку, обґрунтованих статистичним аналізом, як в якості покращення попереджувальної роботи, так і організація гасіння.

Дуже важливо, щоб порівнювальні показники статистичного аналізу пожеж відносились до однієї і тієї ж території, однаковому періоду часу, визначеному міністерству та відомству.

Аналіз статистичних даних повинен охоплювати як можливо більший період часу. В цьому випадку є можливість об'єктивно розібратися з факторами, впливаючими на виникнення пожеж, викрити їх закономірність, виключити випадки.

Детальний аналіз статистичної звітності проводять один раз в 5-10 років.

Аналіз статистичної звітності за місяць, квартал, рік, як правило, виконують стосовно до адміністративних районів і міст, по місцям виникнення пожеж та причинам їх виникнення. В першу чергу виявляють міста, райони, об'єкти та галузі народного господарства, в яких найбільш часті пожежі.

Питання для самостійної підготовки:

1. Поняття та правові підстави проведення аналізу пожеж.
2. Мета проведення аналізу пожеж.
3. Мета складання Картки обліку пожежі.
4. Правові підстави складання Картки обліку пожежі.
5. Методи та способи обробки статистичних результатів.
6. Що таке варіаційний метод дослідження?
7. Поняття топологічного методу.
8. Структура статистичного аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI.
2. Наказ МВС України від 14.06.2017 року № 503 «Про затвердження форми звітності № 1-ППО (місячна) «Звіт про пожежі та їх наслідки».
3. Наказ ДСНС України від 16.08.2017 року №445 «Про забезпечення ведення обліку пожеж та їх наслідків».
4. Рожков А.П. Пожежна безпека. (навчальний посібник). К., Пожінформтехніка, 1999.
5. Брушлинский Н.Н. Системный анализ и проблемы пожарной безопасности народного хозяйства. М., Стройиздат, 1988.

ЛЕКЦІЯ 10. ОФОРМЛЕННЯ ПЕРВИННИХ ДОКУМЕНТІВ ЗА ФАКТОМ ПОЖЕЖІ

План:

1. Мета проведення. Основні керівні документи.
2. Прийом заяв про пожежі та злочини, пов'язані з ними.
3. Порядок створення, виїзду та взаємодії слідчо-оперативної групи.
4. Оформлення документів за фактом виникнення пожежі.

Вступ

До введення в дію нового Кримінально-процесуального Кодексу та відповідно до п.6 ст.101 органи державного нагляду у сфері пожежної та техногенної безпеки були органами дізнання в системі МНС України.

Це означало, законодавство наділяло органи державного нагляду правами та повноваженнями при проведенні:

- пожежно-технічних розслідувань за фактами пожеж;
- попередніх перевірок заяв, повідомлень та іншої інформації про пожежі;
- здійснення дізнання у справах про пожежі і порушенні протипожежних правил.

З введенням Постановою ВР України від 13.04.2012 року № 4651-VI в дію нового Кримінально-процесуального кодексу України, функції органу дізнання, а також ряд прав, обов'язків та повноважень органів державного нагляду були скасовані.

Але, незважаючи на проведені зміни, законодавство залишило участь органів державного нагляду у роботі по проведенню пожежно-технічних розслідувань за фактами пожеж, хоча і з певними обмеженнями.

10.1 Мета проведення. Основні керівні документи

Основною метою діяльності органів державного нагляду при проведенні пожежно-технічних розслідувань за фактами пожеж є:

- установлення осередку, джерела, часу, місця виникнення пожежі, даних про її розвиток і гасіння;
- збір попередньої інформації про стан і характерні особливості об'єкта, на якому виникла пожежа, та його протипожежного стану до виникнення пожежі;
- виявлення ознак злочину, слідів, предметів та інших носіїв інформації про пожежу;
- повне, об'єктивне та всебічне встановлення причини виникнення пожежі, здійснення перевірки всіх версій, що мають відношення до справи.

Основними керівними документами, які визначають діяльність органів державного нагляду при проведенні розслідувань за фактами пожеж являються:

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI (ст.67)

В даній статті зазначено, що «До повноважень центрального органу виконавчої влади, який здійснює державний нагляд у сфері техногенної та пожежної безпеки, належить...»

«...проведення технічного розслідування обставин і причин виникнення надзвичайних ситуацій, загибелі і травмування людей, знищення і пошкодження майна» (п.20).

2. Наказ МВС України від 24.07.2017 року № 621 «Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами».

Цей Порядок визначає завдання, функції, права та обов'язки посадових осіб Національної поліції України, ДСНС, Експертної служби МВС під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами.

З вищевикладеного випливає, що посадові особи органів та підрозділів ДСНС України «...здійснюють перевірки, пов'язані з пожежами та порушеннями правил пожежної безпеки, установ-

люють причини виникнення пожеж, а також обставини та умови, що сприяли їх виникненню».

У територіальних органах державного нагляду місцевого рівня питання щодо проведення попередніх перевірок за фактами пожеж покладається на всіх державних інспекторів даного органу.

Провадження даного напрямку роботи в місцевих органах державного нагляду покладається на одного із найбільш досвідченого державного інспектора цього органу, надавши йому менший обсяг профілактичних робіт, що визначається у відповідному наказі та його функціональних обов'язках.

10.2 Прийом заяв про пожежі та злочини, пов'язані з ними

Інформація про факти виникнення пожеж приймається черговими оперативно-черговою служби територіального органу ДСНС України та черговими органів внутрішніх справ.

При отриманні заяви чи повідомлення про пожежу від осіб (у тому числі при отриманні сигналів з пультів пожежного спостереження) черговий ОЧС ДСНС:

- з'ясовує особу заявника, номер контактного телефону, місцезнаходження, місце та орієнтовний час виникнення, характер і розміри пожежі;
- реєструє заяву чи повідомлення у відповідній оперативно-службовій документації;
- у разі потреби негайно вживає заходів щодо виконання плану залучення сил та засобів для гасіння пожежі, а за необхідності при повідомленні керівника гасіння пожежі інформує та залучає аварійні служби водоканалу, комунального та газового господарств, енергонагляду та технічного нагляду тощо;
- інформує відповідального по управлінню (відділу, сектору) у районі, місті, районі у місті, міськрайонному управлінню, відділу територіального органу ДСНС про пожежу;
- у разі надходження інформації про пожежу негайно повідомляє посадову особу чергової служби органів поліції, надавши йому всю наявну оперативну інформацію для направлення СОГ на місце події;

- у разі надходження заяви чи повідомлення про пожежу, на яку підрозділи ДСНС не викликалися (які ліквідовані населенням або самоліквідовані), інформує відповідального по управлінню (відділу, сектору) у районі, місті, районі у місті, міськрайонному управлінню, відділу територіального органу ДСНС та посадову особу чергової служби поліції;

- при отриманні інформації від посадових осіб територіального органу ДСНС та чергової служби поліції щодо необхідності залучення до складу СОГ для встановлення причин виникнення пожежі посадових осіб ДВЛ та УкрНДІЦЗ негайно інформує керівників зазначених установ про необхідність виїзду на місце пожежі.

Начальник управління (відділу, сектору) у районі, місті, районі у місті, міськрайонного управління, відділу територіального органу ДСНС:

- щодня ознайомлюється з оперативною обстановкою в зоні відповідальності, обставинами виникнення пожеж за добу, організовує участь посадових осіб територіального органу ДСНС у виконанні доручень слідчого;

- організовує своєчасний виїзд підлеглих посадових осіб на місця виникнення пожеж та контролює їх роботу в складі СОГ;

- виїжджає на пожежі на об'єктах незалежно від форм власності за наявності даних про навмисне знищення майна шляхом підпалу та пожежі, внаслідок яких завдано збитків в особливо великих розмірах, загинуло дві і більше, постраждало три і більше осіб;

- організовує перевірку щодо ненадання підлеглими посадовими особами допомоги на місці події слідчому стосовно дослідження пожежі у виявленні, фіксації, описі та вилученні слідової інформації та здійснює належний контроль за своєчасним надходженням матеріалів до територіального органу поліції;

- не рідше одного разу на місяць здійснює узагальнення практики розгляду заяв і повідомлень про пожежі, причин нена належного виконання підлеглими спеціалістами посадових обов'язків, порушення строків передачі матеріалів та інформації до органів досудового розслідування. Вживає заходів щодо дотримання належного порядку на цьому напрямі роботи та усунення наявних недоліків.

Керівник гасіння пожежі:

- надає оперативну інформацію, пов'язану з пожежею, керівнику та членам СОГ та забезпечує максимальне первинне збереження речей, матеріалів та обстановки на місці пожежі;

- надає інформацію керівнику СОГ щодо зміни обстановки на місці пожежі під час її гасіння та виявлення обставин, які можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення;

- після ліквідації пожежі надає інформацію керівнику СОГ щодо первинного місця виявлення полум'яного горіння, подачі перших стволів на гасіння, про цілісність дверей, вікон та їх фурнітури, місця виявлення загинувших осіб та явища, що спостерігалися під час гасіння пожежі;

- у разі необхідності сприяє керівнику СОГ у розбиранні конструктивних елементів та пожежного сміття з метою забезпечення доступу членам СОГ до необхідних ділянок огляду (місця виникнення пожежі, виявлення загинувших осіб тощо).

Начальник державної пожежно-рятувальної частини ДСНС України забезпечує:

1. Надання оперативної інформації, пов'язаної з пожежею, керівнику СОГ.

2. Після кожного виїзду на пожежу складання начальниками караулів, що здійснювали виїзд, довідки про пожежу.

10.3 Порядок створення, виїзду та взаємодії слідчо-оперативної групи

Мета створення слідчо-оперативної групи (СОГ):

- виїзд на місце вчинення кримінального правопорушення, пов'язаного з пожежею;

- проведення слідчих (розшукових) дій;

- забезпечення взаємодії під час розслідування.

Завданням СОГ є:

- виявлення, фіксація, кваліфіковане вилучення та пакування слідів кримінального правопорушення;

- установлення свідків та потерпілих;

- з'ясування обставин кримінального правопорушення, що мають значення для всебічного, повного і неупередженого їх дослідження, розслідування;

- встановлення осіб, причетних до його вчинення.

СОГ створюються при чергових частинах райвідділів внутрішніх справ.

До СОГ в обов'язковому порядку входять:

- слідчий (керівник СОГ);
- співробітник оперативного підрозділу (УКР, УБОП і т.п.);
- співробітник науково-дослідного експертно-криміналістичного центру;
- спеціаліст районного підрозділу ДСНС України.

Після прибуття на місце пожежі члени СОГ з'ясовують:

- обставини вчинення кримінального правопорушення;
- установлюють свідків, прикмети осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, та ймовірні шляхи їх відходу;
- беруть участь у розшуку та затриманні осіб, які підозрюються в учиненні кримінальних правопорушень, пов'язаних з пожежами.

Для участі в огляді місця пожежі за потреби можуть залучатися відповідні спеціалісти газового господарства, енергонагляду, котлонагляду, з ремонту побутової техніки, з контролю за устаткуванням, ремонтом та експлуатацією пічного та систем опалення тощо.

Керівництво підпорядкованих підрозділів ОВС та ДСНС України узгоджує з керівниками відповідних підприємств, установ та організацій, де працюють такі спеціалісти, порядок їх виклику та прибуття на місце пожежі.

Порядок дій посадової особи територіального органу ДСНС:

- після прибуття на місце пожежі інформує старшого СОГ про це та бере участь в огляді місця події як спеціаліст з дослідження пожеж;

у взаємодії зі слідчим і спеціалістами інших залучених служб планує роботу на місці пожежі;

- як член СОГ з'ясовує обставини виникнення та розвитку пожежі;

- як спеціаліст надає допомогу в огляді місця пожежі з метою виявлення осередку та причин виникнення і розповсюдження пожежі, виявлення, фіксації та вилучення зразків, проб, технічної та іншої документації і предметів, що надалі можуть

бути використані як речові докази. Надає слідчому допомогу у фіксації в протоколі огляду місця події інформації щодо виявлених зразків, об'єктів, речовин тощо;

- встановлює стан і ефективність спрацювання засобів та систем протипожежного захисту, що є на об'єкті, виконання вимог пожежної безпеки, приписів та постанов посадових осіб ДСНС, якщо такі виносилися;

- у разі встановлення факту неспрацювання або невиконання своїх функцій системами протипожежного захисту повідомляє про це ДСНС;

- у взаємодії зі слідчим і спеціалістами інших залучених служб планує роботу на місці пожежі;

- вносить пропозиції слідчому щодо вжиття конкретних заходів для виявлення та усунення причин і умов, що призводять до вчинення кримінальних правопорушень, пов'язаних із пожежами;

- у разі необхідності залучення для встановлення причин виникнення пожежі ДВЛ та УкрНДІЦЗ повідомляє слідчого, ОКЦ ДСНС та керівництво відповідного територіального органу ДСНС про необхідність організації їх виїзду на місце події (пожежі) для участі у складі СОГ;

- про результати перевірки стану і справності засобів протипожежного захисту, що є на об'єкті, надає інформацію керівнику СОГ;

- як член СОГ виконує доручення слідчого в межах своїх повноважень. За результатами роботи для здійснення слідчим попередньої правової кваліфікації кримінального правопорушення на місці події оформляє та надає слідчому акт про пожежу. Протягом 3 діб надсилає до слідчого підрозділу разом із супровідним листом, який реєструється в канцелярії відповідного підрозділу, звіт про причину виникнення пожежі та інші матеріали стосовно пожежі (фототаблиці тощо);

- включає до звіту про причину виникнення пожежі інформацію про виконання доручень слідчого щодо отриманих свідчень від очевидців пожежі для встановлення причин і обставин її виникнення, осіб, причетних до пожежі (інформація від очевидців відбирається в усній формі), з відповідними роз'ясненнями;

- у разі встановлення особи, яка володіє інформацією про пожежу та події, пов'язані з нею, повідомляє керівника СОГ;
- при виїзді на місце пожежі в разі ненаправлення територіальним органом поліції на місце події СОГ у зв'язку з відсутністю в події ознак кримінального правопорушення здійснює заходи щодо збирання інформації з метою повного та якісного обліку пожежі відповідно до Порядку обліку пожеж та їх наслідків, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2003 року № 2030.

10.4 Оформлення документів за фактом виникнення пожежі

За кожною пожежою, яка підлягає обліку, у територіальному органі державного нагляду заводитьися справа про пожежу, до якої включаються документи та матеріали, що відображають причини і обставини виникнення та розвитку пожежі, а саме:

1. Титульний лист.
2. Опис документів та матеріалів, що знаходяться у справі.
3. Лист до РВ національної поліції про направлення матеріалів перевірки по пожежі для прийняття відповідного рішення згідно КПК України.
4. Довідка про пожежу.
5. Рапорт державного інспектора на ім'я начальника РВ про виїзд до місця пожежі.
5. Акт про пожежу (складає державний інспектор, що виїжджав до місця пожежі, не пізніше 3-х діб після ліквідації пожежі).
7. Звіт про причину виникнення пожежі.
8. Відомості про нанесений матеріальний збиток (довідки від юридичних та фізичних осіб, заяви потерпілих громадян).
9. Картка підрахування побічного збитку від пожежі (відповідно до Методики, викладеної в «Методичних рекомендаціях щодо визначення збитків від пожеж», затвердженої Держтехногенбезпеки від 10 грудня 2012 року).
10. Картка обліку пожежі (направляється до ГУ ДСНС України не пізніше 3 діб після ліквідації пожежі).

Закінчена справа про пожежу повинна бути прошнурована та пронумерована, з описом усіх матеріалів, що в ній містяться, який підшивається першим аркушем.

Питання для самостійної підготовки:

1. Що є основною метою діяльності органів державного нагляду при проведенні пожежно-технічних розслідувань?
2. Основні керівні документи, які визначають діяльність органів державного нагляду при проведенні розслідувань за фактами пожеж.
3. Прийом заяв про пожежі та злочини, пов'язані з ними.
4. Мета створення слідчо-оперативної групи (СОГ):
5. Основні завдання СОГ на місці пожежі.
6. Склад СОГ.
7. Порядок дій керівника гасіння пожежі.
8. Порядок дій посадової особи територіального органу ДСНС на місці пожежі.
9. Оформлення документів за фактом виникнення пожежі.
10. Які документи та матеріали повинні бути у Справі про пожежу?

ЛІТЕРАТУРА

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 року № 5403-VI.
2. Наказ МВС України від 24.07.2017 року № 621 «Про затвердження Порядку спільних дій Національної поліції України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій та Експертної служби Міністерства внутрішніх справ України під час проведення огляду місця пожежі, виявлення, припинення, попередження та розслідування кримінальних правопорушень та інших подій, пов'язаних з пожежами».
3. Наказ ДСНС України від 16.08.2017 року №445 «Про забезпечення ведення обліку пожеж та їх наслідків».
4. Рожков А.П. Пожежна безпека. (навчальний посібник). К., Пожінформтехніка, 1999.

Навчальне видання

**ПРАВОВІ ОСНОВИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ
НАГЛЯДОВО-ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Текст лекцій

Підписано до друку 04.12.18. Формат 60x84 1/16.

Умовн.-друк. арк. 7,8.

Вид. № 88/18.

Сектор редакційно-видавничої діяльності
Національного університету цивільного захисту України
61023 м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

www.nuczu.edu.ua